

ULUSLARARASI KIBRIS ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ÖĞRETİM VE ARAŞTIRMA
ENSTİTÜSÜ
Türk Dili ve Edebiyatı

ÖZBEN AKSOY'UN VREÇÇALI MİDA ROMAN
SERİSİNDEKİ KELİME GRUPLARI

(Yüksek Lisans Tezi)

Gizem ABİT

Lefkoşa – 2021

ULUSLARARASI KIBRIS ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ÖĞRETİM VE ARAŞTIRMA
ENSTİTÜSÜ
Türk Dili ve Edebiyatı

ÖZBEN AKSOY'UN VREÇÇALI MİDA ROMAN
SERİSİNDEKİ KELİME GRUPLARI

(Yüksek Lisans Tezi)

Gizem ABİT

Danışman

Doç. Dr. Gürkan GÜMÜŞATAM

Lefkoşa– 2021

ULUSLARARASI KIBRIS ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ÖĞRETİM VE ARAŞTIRMA
ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAY BELGESİ

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda, 21808444 numaralı, Gizem ABİT'in hazırladığı "Özben AKSOY'un Vreççalı Mida Roman Serisindeki Kelime Grupları" konulu Yüksek Lisans tezi ile ilgili savunması yapılmış ve adayın çalışması jüri tarafından oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunmuş ve Türk Dili ve Edebiyatı tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez savunma tarihi: 15.07.2021

Jüri Üyeleri İmza

1) Tez Danışmanı	Doç. Dr. Gürkan GÜMÜŞATAM
2) Üye	Doç. Dr. Hatice Kayhan DİREK
3) Üye	Yrd. Doç. Dr. Mihrican AYLANÇ

Prof. Dr. Tahir ÇELİK

Enstitü Müdürü

BEYANNAME

İsim ve Soy isim: Gizem ABİT

Tezin Başlığı: Özben AKSOY'un Vreççalı Mida Roman Serisindeki Kelime Grupları

Danışman(lar): Doç. Dr. Gürkan GÜMÜŞATAM

Yıl: 2021

Yukarıda başlığı verilen ve tarafımca kaleme alınan bu tez çalışması içerisinde verilen tüm bilgileri akademik kurallara ve etik davranışlara uygun olarak elde ettiğimi ve sunduğumu; bu çalışmaya özgün olmayan ve başka kaynaklardan aldığım bilgileri, akademik kuralların ve etik davranışların gerektirdiği şekilde, metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi beyan ederim.

Bu tez çalışması; Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Araştırma Enstitüsü tarafından saklanabilir ya da elektronik olarak sunulabilir.

Tarih:

İmza:

TEŞEKKÜR

Tezimin hazırlanma aşamasında, büyük bir sabırla bana bıkmadan, usanmadan eksiklerimi ve yanlışlarımı gösteren değerli tez danışmanım Doç. Dr. Gürkan GÜMÜŞATAM'a teşekkürü bir borç bilirim.

Lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca üzerimde emekleri olan pek değerli hocalarım Prof. Dr. Metin KARADAĞ, Yrd. Doç. Dr. Mihrican AYLANÇ ve Dr. Gülden SARI'ya teşekkürlerimi sunarım.

Bana olan sonsuz güvenini ve inancını hiçbir zaman eksik etmeyen, maddi ve manevi her koşulda yanımda olan annem Narin ABİT'e, kardeşim Erdal ABİT'e, yüksek lisans eğitimim boyunca desteğini esirgemeyen hayat arkadaşım Mete ERDAŞ'a ayrıca teşekkür ederim.

İsmini burada anmayı unuttuğum, yüksek lisans eğitimim sırasında bana destek olan herkese sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Kalbimde sevgisi hiç eksilmeyecek canım babam Erdal ABİT'e ithafen...

ÖZET

Kıbrıs ağızı Türkiye Türkçesi ağızları içerisinde Batı grubu Anadolu ağızları içerisine dâhil edilmesine rağmen bu ağzın Batı grubu Anadolu ağızlarıyla örtüşen yahut ayrılık gösteren yanları üzerinde yeterince durulmamıştır. Özellikle söz dizimi açısından Kıbrıs Rumcası ve İngilizce ile yoğun teması bulunan bu ağzın dâhil olduğu ana ağız grubuyla örtüşen yönleri dışında ayrılık taşıyan birçok unsuru da barındırdığı geçmişte yapılmış kimi araştırmalarla ortaya konmuştur. Ancak yapılan tarama sonucu Kıbrıs ağzının söz dizimi üzerindeki çalışmaların sadece makaleler düzeyinde olduğu, lisansüstü içerikteki tezlerin ise çok az sayıda olduğu belirlenmiştir. Bundan hareketle tezimizde Kıbrıs ağzının söz dizimi içerisinde özel bir inceleme alanı olan kelime gruplarına yöneldik. Çalışmanın başında alandan derleme yaparak derleme metinler üzerinden kelime gruplarını incelemeyi amaç edinmiştik. Fakat pandemi süreci ile birlikte derleme yapmanın mümkün olmaması veri kaynağı noktasında değişikliğe gitmemize yol açtı. Kıbrıs Türk yazımında yerel ağız özelliklerini yansıttığını düşündüğümüz kaynaklara yönelerek Özben AKSOY'un Vreççalı Mida roman serisinin üzerinde yoğunlaşmaya karar verildi. Konusu yakın dönem Kıbrıs tarihini ve Baf kasabasında yaşanan olayları içeren bu roman serisinde yazar, hem kendi üslup özelliği olarak hem de roman kişilerini konuştururken yerel ağıza ait kelimeleri, kelime gruplarını ve cümle yapılarını çokça kullanmıştır. Romanın editör kontrolünden geçmiş olması sebebiyle ses özellikleri ise çoğunlukla Türkiye Türkçesine yaklaştırıldığından ses bilgisine ait unsurlar tezin dışında bırakılmıştır. Vreççalı Mida roman serisinde Leyla KARAHAN'ın *Türkçede Söz Dizimi* adlı eserinde belirlediği kelime grupları modeli esas alınarak değerlendirilmiş, ölçünlü dille karşılaştırmalara gidilmiş, özellikle Kıbrıs ağzına mahsus söz dizimi yapıları ön plana çıkarılarak ağız araştırmalarına katkı koymak hedeflenmiştir.

Verileri elde ederken Vreççalı Mida roman serisinde tarama-fişleme tekniğini uyguladık. Fişleme sonucu isim ve sıfat tamlamaları, fiilimsi grupları, sayı grupları, ünlem grupları, kısaltma grupları vb. ana konu başlıklarının altına sıralandı. Ardından sıralanan veriler hem yapı özelliklerine hem de diğer alt özelliklerine, özellikle de tematik yanlarına göre tasnif edilerek değerlendirildi. Özben AKSOY'un anlatı üslubundan kaynaklı olarak taranan roman serisinde kısaltma gruplarının çokça belirlendiği görülmüştür. Bunda yazarın Baf göçmen ağız özelliklerini romana aksettirmesinin bir neticesi olduğunu düşünmekteyiz. Özellikle Baf göçmen ağızlarında Kıbrıs'ın diğer ağızlarında görülmeyecek şekilde kısaltma gruplarının daha yaygın olması da alt ağız kollarının belirlenmesinde ağız araştırmacılarına bu tezle beraber bir bulgu olarak sunulmuştur. Kıbrıs ağzında tamlayanla tamlananın yer değiştirmesi ölçünlü dile göre daha yaygındır. Genellikle yazı dilinde ölçünlü dilin kuralı gereği tamlayan her zaman baştayken Kıbrıs ağzında hem günlük dilde hem de taranan iki romanda tamlananın başa çekilerek vurgulu unsur hâline getirilmesinin daha yaygın olduğunu gözlemledik.

Tezin giriş ve inceleme bölümünün ardından inceleme bölümünde elde ettiğimiz veriler sonucu ulaştığımız bulguları değerlendirerek ağız araştırmaları açısından katkısı olacağını dşndğmz bilgileri paylaşarak tezimizi tamamladık.

Anahtar kelimeler: Sz dizimi, zben AKSOY, Vrealı Mida, Kelime Grupları.

ABSTRACT

Although the mouth of Cyprus is included in the Western group of Anatolian mouths within the Turkish mouths of Turkey, there is not enough focus on the sides of this mouth that overlap or show separation with the Western group of Anatolian mouths. In particular, in terms of syntax, this mouth, which has intense contact with Greek Cypriot and English, has been shown by some research in the past that it contains many elements that carry separation, except for the aspects that overlap with the main group of mouths, including it. But as a result of the scan, it was determined that studies on the syntax of the Cypriot mouth were only at the level of articles, while theses in graduate content were very few. Based on this, in our dissertation, we turned to groups of words, which are a special area of study in the syntax of the mouth of Cyprus. At the beginning of the study, we aimed to examine groups of words through compilation texts by compiling them from the field. But the inability to compile together with the pandemic process led us to change the data source point. It was decided to focus on the Vreççalı Mida novel series of Özben Aksoy by turning to sources that we believe reflect the characteristics of the local mouth in Turkish Cypriot writing. In this series of novels, the subject of which includes the recent history of Cyprus and the events in the town of Paphos, the author has used local words, word groups and sentence structures both as his own stylistic feature and when making Romani people speak. Due to the fact that the novel has passed under the control of the editor, the elements of sound knowledge have been excluded from the thesis, as the sound characteristics are mostly approximated to Turkish. In the Vreççalı Mida novel series, Leyla Karahan's syntax in Turkish was evaluated based on the word groups model determined in her work, comparisons were made with measured language, and we aimed to contribute to oral research by highlighting the syntax structures specific to the Cypriot mouth.

In obtaining the data, we applied the scanning-plugging technique in the Vreççalı Mida novel series. Noun and adjective integers, verb groups, Number groups, exclamation groups, abbreviation groups, etc. the main topics were sorted below the titles. The listed data was then evaluated by sorting according to both structure properties and other sub-properties, especially their thematic side. In the novel series, which is scanned as a result of Özben Aksoy's narrative style, abbreviation groups have been determined a lot. In this, we believe that this is the result of the author's interpretation of the characteristics of the immigrant mouth of Paphos into the novel. In particular, the fact that abbreviation groups are more common in Paphos immigrant mouths, which are not seen in other mouths of Cyprus, was also presented to mouth researchers in determining the lower mouth arms as a finding along with this thesis. In the mouth of Cyprus, the displacement of *tamlayan* and *tamlanan* is more common than in the measured language. Generally, according to the rule of measured language in writing, when *Tamlan* is always at the beginning, we observed that it is more common in the Cypriot mouth to pull *Tamlan* to the head and turn it into an accentuated element in both everyday language and in two scanned novels.

After the introduction and review section of the dissertation, we completed our dissertation by sharing information that we think will contribute to oral research, evaluating the results that we have achieved as a result of the data obtained in the review section.

Keywords: Syntax, Özben AKSOY, Vreççalı Mida, Groups of Words.

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY BELGESİ	
BEYANNAME	
TEŞEKKÜR.....	i
ÖZET	ii
ABSTRACT.....	iii
İÇİNDEKİLER	iv
KISALTMALAR.....	vii
1.BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
YAZAR ve ESERLERİ HAKKINDA	2
2.BÖLÜM	5
KELİME GRUPLARI	5
TAMLAMALAR.....	6
1. Ad (İsim) Tamlamaları	6
1.1 Belirtili İsim Tamlaması	7
1.1.1 Tamlayanın ilgi eki (-n ^o n/ - ^o n) tamlananın iyelik eki (-I/ -sI) aldığı belirtili isim tamlaması	8
1.1.2 Tamlayan – tamlanan unsurlarının yer değiştirdiği belirtili isim tamlamaları	14
1.1.3 Tamlayanı ya da tamlananı sıfat tamlaması olan belirtili isim tamlamaları	15
1.1.4 Tamlayanı zamir olan belirtili isim tamlaması	16
1.1.5 Tamlamayla ilişkisi bulunmayan öğelerin, kurucu unsurların arasına girdiği belirtili isim tamlamaları.....	18

1.1.6	Tamlananın iyelik eki (-I / -sI) almadığı belirtili isim tamlaması.....	18
1.1.7	Tamlayanı unvan grubu olan belirtili isim tamlamaları	19
1.2	Belirtisiz İsim Tamlaması	20
1.2.1	Tamlayanın sıfır morfemle işaretlendiği (Ø) tamlananın iyelik eki (-I / -sI) aldığı belirtisiz isim tamlamaları... ..	21
1.2.2	Tamlayanı sıfat tamlaması olan belirtisiz isim tamlaması	23
1.3	Sıfat Tamlaması	24
1.3.1	Niteleme Sıfatıyla Kurulan Sıfat Tamlamaları... ..	24
1.3.2	Belirtme Sıfatıyla Kurulan Sıfat Tamlamaları... ..	36
1.3.2.1	Sayı bildiren sıfat tamlamaları... ..	36
1.3.2.2	Belirsizlikle kurulan sıfat tamlamaları... ..	40
1.3.2.3	İşaret sıfatlarıyla kurulan sıfat tamlamaları... ..	41
1.3.2.4	Soru sıfatıyla kurulan sıfat tamlamaları.....	42
2.	FİİLİMSİ GRUPLARI	44
2.1	İsim-Fiil (Mastar) Grupları.....	44
2.2	Sıfat-Fiil (Ortaç) Grupları.....	46
2.3	Zarf-Fiil (Bağ-fiil/Ulaç) Grupları.....	49
3.	UNVAN ve BİRLEŞİK İSİM GRUPLARI	53
4.	SAYI GRUPLARI	56
5.	BAĞLAMA GRUPLARI	57
6.	BİRLEŞİK FİİL GRUPLARI	61

6.1 Bir Hareketi Karşılayan Birleşik Fiiller.....	61
6.1.1 Ad veya Ad Öbeğiyle Bir Yardımcı Fiilden Oluşan Birleşik Fiiller.....	61
6.1.2 Anlamca Kaynaşmış (Deyimleşmiş) Birleşik Fiiller.....	66
6.2. Bir Hareketi Tasvir Eden Birleşik Fiiller.....	66
7. ÜNLEM GRUPLARI	68
8. AİTLİK GRUPLARI	71
9. İLGEÇ (EDAT) GRUPLARI	72
10. KISALTMA GRUPLARI	76
10.1 İsnat (İyelikli Kısaltma) Grubu	76
10.2 Yükleme/Belirtme (Akuzatif) Grubu	83
10.3 Yönelme/Yaklaşma (Datif) Grubu	83
10.4 Bulunma (Lokatif) Grubu	84
10.5 Uzaklaşma/Ayrılma (Ablatif) Grubu	85
10.6 İlgı (Genitif) Grubu	85
10.7 Eşitlik (Ekvatif) Grubu	85
10.8 Kısalmış (Klişeleşmiş) Yapılar	86
11. TEKRAR GRUPLARI	86
11.1 Aynen Tekrar	

Grubu			86
11.2 Yakın	Anlamlı	Tekrar	
Grubu			93
11.3 Zıt	(Karşıt)	Anlamlı	Tekrar
Grubu			95
11.4 İlaveli	(Gelişmeli)	Tekrar	
Grubu			95
3.BÖLÜM			98
SONUÇ.....			98
KAYNAKÇA.....			100
ÖZ GEÇMİŞ			103

KISALTMALAR

ÖT: Ölçünlü Türkçe

KA: Kıbrıs ağzı

ty: tamlayan

tn: tamlanan

bkz.: bakınız

vb.: ve benzeri

C.:cilt

S.:sayı

s.:sayfa numarası

1. BÖLÜM

GİRİŞ

Tezin Konusu: Bu tezin konusu Kıbrıs Türk romanı içerisinde yerel ağız özelliklerini ve söz varlığını eserlerine yansıtan Özben AKSOY'un Vreççalı Mida adlı roman serisinde yer alan kelime gruplarının söz dizimi açısından değerlendirilmesidir. İsim ve sıfat tamlamaları, kısaltma grupları, fiilimsi grupları, birleşik fiil öbekleri vb. çalışmanın öteki konu başlıklarını oluşturmaktadır.

Çalışmanın Amacı: Çalışmanın temel amacı, “Vreççalı Mida 1-2” romanlarından yola çıkarak Kıbrıs ağızında kullanılan kelime gruplarıyla cümlede nasıl karşılaştığımızı ortaya koymaktır. Bu çerçevede adı anılmakta olan iki eserde geçen kelime gruplarının tarama ve fişleme tekniğiyle belirlenmesinin ardından elde edilen verilere göre sınıflandırmaya gidilecektir. Kıbrıs Türk ağızındaki genel durum, ölçünlü dil ile karşılaştırılarak veri kaynağı durumundaki romanların özelinden hareketle Kıbrıs Türk ağızlarına özgü olan söz dizimi boyutuyla konu irdelenecektir.

Çalışmanın Önemi: Söz dizimi çalışmaları, cümleleri esas alarak yapılarını ve nasıl kurulduklarını inceler. Türkiye Türkçesinin Batı grubu ağızları içerisinde yer alan Kıbrıs ağızı hakkında bugüne kadar pek çok çalışma yapılmış olsa da bu çalışmalar daha çok ses ve şekil bilgisi üzerinedir. Yapılan bu çalışma Özben AKSOY'un “Vreççalı Mida” ve “Vreççalı Mida 2” romanlarından yola çıkarak Kıbrıs ağızında kullanılan kelime gruplarının tespiti ve özelliklerinin yansıtılması açısından önem taşımaktadır.

Sınırlılıklar: Bu inceleme sadece Kıbrıs Türk ağızlarındaki kelime gruplarıyla sınırlandırılmış, veri kaynağı olarak Özben AKSOY'un Vreççalı Mida romanlarından derlenen malzemenin yola çıkılarak yürütülmüştür.

Yöntem ve Teknik: Çalışmamızda ölçünlü dil hedef alınmış, Kıbrıs ağızındaki söz dizimsel yapı ölçünlü dildeki örnekleriyle karşılaştırılmıştır. Özben AKSOY'un Vreççalı Mida romanları veri kaynağı kabul edilmiş, fişleme tekniği ile toplanan malzeme söz dizimi ilkelerine göre değerlendirilmiştir. Önce cümlenin herhangi bir ögesi konumundaki kelime grupları tespit edilmiştir. Daha sonra, tespit edilen bu kelime grupları içerisinde varsa alt kelime grupları tespit edilmiş ve ilgili başlığın altında verilmiştir.

Model: Çalışmanın inceleme kısmı için; Özben AKSOY'un Vreççalı Mida ve Vreççalı Mida 2 romanlarındaki kelime gruplarını fişleyerek başladık. Bu fişlemeyi yaparken Leyla KARAHAN'ın “*Türkçede Söz Dizimi*” adlı kitabındaki model dikkate alınmıştır. Belirlenen kelime grupları ölçünlü dildeki benzer ve farklı örneklerle belirtmeye çalışılmıştır. Özben AKSOY'un Vreççalı Mida romanlarının söz dizimi dar (minor) yapıda yani kelime grupları açısından incelenmiştir. Geniş (major) yani cümle dizimi, bu çalışmanın dışında tutulmuştur.

YAZAR VE ESERLERİ HAKKINDA

Özben AKSOY

Hayatı:

Özben Aksoy, 25 Ekim 1946 yılında Limasol'a bağlı Yalova (Piskobu) köyünde doğdu. İlk ve orta öğrenimini Kıbrıs'ta tamamladı. 1973 yılında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun oldu. Adaya döndüğünde çeşitli okullarda öğretmen ve yönetici olarak çalıştı. Bayraktar Türk Maarif Kolejinde müdür vekilliğinin ardından Atatürk Öğretmen Kolejinde atandı.

Özben Aksoy, öğretmenlik yaptığı sırada eğitim için iki kez İngiltere'ye gönderildi. Reading Üniversitesinde kurs gördü, Edinburgh'ta yüksek lisans yaptı. Yazar, emekli olduktan sonra 1994 yılında Yakın Doğu Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümünde öğretim görevlisi ve Fakülte Kurulu Üyesi olarak çalıştı. Özben Aksoy, 2019 yılında Ali Nesim Edebiyat Ödülleri Öykü-Roman Ödülüne layık görülmüştür.

Özben Aksoy daha çok, gazetelerde yayımlanan özgün hikâyeleriyle tanınmıştır. Hikâyelerinde Baf ve Limasol köylerinin ağız özelliklerini sağlam bir kurgu ve akıcı bir üslupla getirmiştir.

Yazar, eserlerinde Kıbrıs ağzına özgü kelime ve deyimleri sıklıkla kullanarak yerel ağız özelliklerinin yansıtılmasına özen göstermiştir.

Eserleri:

Gadaklızmo Cehennemi (1996), Vreççalı Mida (1996), Yangı Yangı Limnidi (1997), Ciusa Kaplanı (1998), Simbadi Bucağına Gömül (1999), Vreççalı Mida 2 (2006).

Vreççalı Mida Romanının Özeti:

Roman 1930-1940'lı yıllarda, Kıbrıs'ın Baf ilçesine bağlı Vreçça (Vretça)¹ köyünde geçer². Romanın başkahramanı Cemal Mehmet Mida, kısa boylu, tıknaz bir çoban çocuğudur. Ailesi geçimini hayvancılık yaparak sağlamaktadır. Cemal Mida'nın haksızlığa gelemeyen, merhametli ve iyiliksever bir mizacı vardır. Küçük yaşlardan itibaren, varlıklı biri olan Mustafa Çalluda'nın yanında çobanlığı öğrenen Cemal Mida, kendi büyük keçi sürüsünü kurmak amacıyla köyüne döner. Babasının sürülerinin başına geçince arkadaşlarıyla birlikte keçi çalmaya başlar. Bu sebepten sürekli hapisaneye girip çıkar. Hırsızlık onda alışkanlığa dönüşmüştür. Hapishaneden her çıktığında yeniden hırsızlık yapar. Zenginlerin malını çalan Cemal Mida, kendince adalete ve haksızlığa karşı çıktığına inanır. Yardıma ihtiyacı olan herkese yardımda bulunur.

İçinde bulunulan dönemin şartlarından dolayı Mida, kız kardeşi Zalihe ve eniştesi Saliha ile Lefke'deki maden yakınındaki Aybifan köyüne yerleşirler. Cemal Mida Lefke'deki maden ocaklarında iş bulur. Münevver adlı bir kadınla evlenip çocuk sahibi olur. Cemal Mida hırsızlıktan dolayı yeniden hapse düşer. Hapiste geçirdiği süre boyunca ailevi kaoslar peşini bırakmaz. Annesi ölür, eşinden ayrılır. Oğlu Mehmet, hastalanarak ölür.

Cezası bitince Aybifan köyünün muhtarının olumsuz tutumlarından dolayı kız kardeşi Zeliha ve onun ailesiyle Baf'a geri döner. Cemal Mida, Baf'ta yine hırsızlıktan hapse girer. Fakat bu sefer işlemediği bir suçtan ceza almıştır. Hapishanede kendi keçilerini çalan ve suçu onun üzerine atan Rumlarla karşılaşır. Onlardan amcasının oğlu Direk Bayram aracılığıyla keçilerini çaldıklarını öğrenir. Hapishaneden çıkınca bu konuyu araştırır. Direk Bayram, Mida'dan öç almak için onun keçilerini Rumlara kendisinin verdiğini itiraf eder. Yeğenin böyle bir şey yaptığına inanmak istemeyen Cemal Mida, araştırmasına devam eder. Hırsızlığı düşmanlarının yaptığını düşünür. Düşmanlarından intikam almak amacıyla bir tabanca alarak Aybifan köyüne gider. Bu arada tekrar hapse düşmemek için bölgenin polis çavuşuyla bir anlaşma yapar. Cemal Mida bundan böyle madende çalışarak hayatının geri kalanını namuslu, dürüst bir insan olarak geçireceğine söz verir. Fakat Aybifan köyünün muhtarı Kara Hasan, köy halkına ve kendisine rahatsızlık verdiği gerekçesiyle Mida'ya iftira atarak onu tekrar hapse attırmayı planlar. Bunu öğrenen Mida, Kara Hasan'ı öldürerek dağa kaçar ve kanun kaçağı olarak yaşamaya başlar.

---

¹ Dağaşan köyü.

² Aylanç, Mihrican (2017). Kıbrıs Türk Romanı Eserler Sözlüğü, Ankara: Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi Yayınları.

Vreççalı Mida 2 Romanının Özeti:

İkinci roman, Cemal Mida'nın Trodos dağlarındaki kaçak hayatı ile başlar. Hırsızlık ve cinayet suçları nedeniyle aranan Cemal Mida, dağa kaçmış ve eşkıya olmuştur. Cemal Mida, artık çevrede anı sanı duyulan, korkulan, saygı duyulan bir babayiğit haline gelir. Zaman zaman kılık değiştirip hırsızlık yapmaya devam etmektedir. Günlerini çaldığı keçi ve vurduğu muflonları kebab yapıp yiyerek, zivaniya içerek kaçak bir şekilde geçirir. Kardeşi ve ailesi köyde onun hasretiyle perişan olmuştur.

Köylüler, Mida'nın suçsuz olduğuna inandıkları için onu görseler de ihbar etmezler. Ada, İngiliz yönetimindedir ve hem Türk hem de Rum köylüler İngilizleri sevmediği için Mida doğal bir korunmaya kavuşur. Yedi adam vurarak dağa çıkan Yorgi de Mida ile birlik olur. Birlikte hırsızlığa devam ederler, çeşitli pusulardan ustaca kurtulurlar. Yine bir pusuda Mida yerine arkadaşı Raifa vurulur. Cemal Mida, kendilerini ihbar eden eski kayını Hüseyin'i yoldaşı ile birlikte öldürür. Çok deneyimli ve cesur bir zaptiye olan Amargetli Mustafa Çavuş önderliğinde güçlü bir birlik, Mida'nın peşine düşer. Mida bir gün zaptiyeye yakalanır. İngiliz valisi Mida'nın teslim olması halinde canını bağışlayacağını ilan etmiştir. Fakat Mida zaptiyenin teslim ol önerisini kabul etmez. İngiliz yönetimi Mida'nın ihbar ederek yakalanmasını sağlayacak kişiye beş yüz lira para ödülü verileceğini ilan eder. Karısından sonra birlikte olduğu sevgilisi Zühre, Mida'dan hamile kalır. Zühre'yi görmeye geldiği bir gece Mida, köylülerden birinin ihbarı yüzünden pusuya düşürülür. Ağır yaralanır ama kaçmayı başarır. Fasulla'ya giderek tanıdıklarının yardımıyla tedavi olmak ister. Ona çobanlığı öğreten dostu Çalluda'ya sığınır. Zaptiye, Mida'nın saklandığı yeri öğrenir. Cemal Mida ağır yaralı bir şekilde yakalanır. Tedavisi, hapiste sürdürülür. Mida iyileştikten sonra çıktığı davalarda hiçbir suçu kabul etmez. En sonunda İngiliz mahkemesi Mida'ya idam cezası verir. 1946 yılında Cemal Mida idam edilir.

2. BÖLÜM

KELİME GRUPLARI

Tek başına yargı bildirmeyen, en az iki sözcükten meydana gelen, kelimeler arasında anlamsal ve yapısal birliktelik bulunan söz dizimsel yapıya kelime grubu denir.

Muharrem Ergin, kelime gruplarını şu şekilde tanımlar: “Birden fazla kelimeyi içine alan, yapısında ve mânâsında bir bütünlük bulunan, dilde bir bütün olarak muamele gören bir dil birliğidir. Kelime grubu için birden fazla kelime birtakım kaidelerle belirli bir düzen içinde yan yana getirilir. Böylece belirli bir düzenle kurulduğu için kelime grubunun yapısında bir bütünlük bulunur. Kelime grubundaki bütünlük bilhassa mânâ bakımından göze çarpar. Kelime grubu tek bir nesneyi veya hareketi birlikte karşılayan kelimeler topluluğu demektir. Kelime grubunun kullanılmasında da bu bütünlük kendisini gösterir. Kelime grubu kelimelerle ve diğer kelime grupları ile bir bütünlük hâlinde münasebete geçtiği gibi, cümlelere de bir bütün hâlinde iştirak eder. Bu arada tek bir kelime gibi çekime tâbi tutulur, sona gelen işletme eki bütün grubu şümulü³ içine alır (Ergin, 2007:374).”

Mustafa Altun’a göre kelime grupları; “birden fazla kelimenin anlam ve yapı bakımından bir birliktelik oluşturduğu dil bilgisel yapılardır (Altun, 2011:11).”

Tahsin Banguoğlu kelime gruplarını şöyle tanımlar: “Sözü geliştirmek üzere kelimeler öbeklenirler, kavramlar arasında derece derece ilişkiler meydana getirirler. Böylece tek kavramdan doğru anlatmaya giderler. Bunlara kelime öbekleri diyoruz” (Banguoğlu, 2015: 496).

Leyla Karahan’a göre ise kelime grupları; “bir varlığı, bir kavramı, bir niteliği, bir durumu, bir hareketi karşılamak veya belirtmek, pekiştirmek ve nitelemek üzere, belirli kurallar içinde yan yana dizilmiş kelimelerden oluşan yargısız dil birimidir (Karahan, 2010:39).”

Kelime grupları, ister görevsel ister anlamsal olsunlar, tamamlanmış veya eksilteli yapıdaki herhangi bir yargıyı taşımazlar yani yargılı anlatımlar içinde sayılmazlar. Belirtme, örnekleme gibi değişik özellikler taşıyan kelime grupları, bu yönleri ile de cümle gibi yargı bildiren öbeklerden ayrılırlar (Usta, 2007:17).

Bu noktadan hareketle kelime grupları, dilin diğer birimleriyle karıştırılmamalıdır. Kelime grupları cümlede ortaya çıkar ve kalıplaşmamış olması sebebiyle geçici bir birim hâlinde kullanılır. “Ayakkabı, buzdolabı...” gibi birleşik kelimelerle, “âşık olmak, yardım etmek...” gibi birleşik fiillerle, “yapabilmek, koşuvermek...” gibi tasviri fiillerle, “el çekmek, gözden düşmek...” gibi deyimlerle, “ağaç yaş iken eğilir, damlaya damlaya göl olur...” gibi atasözleriyle kelime gruplarını birbirinden ayrı tutmak gerekir.

---

³ Şümul: İçine alma, kaplama, kapsama, kapsam.

Özetle sözlükte yer etmiş birleşik kelimeler, kalıplaşmış söz öbekleri, ikilemeler, atasözü ve deyimler kalıplaşmaya uğradıklarından ve sözlükte yer aldıklarından kelime gruplarının dışındadırlar.

Kelime grupları isim tamlaması, sıfat tamlaması, birleşik isim grubu, tekrar grubu, aitlik grubu, edat (ilgeç) grubu, unvan grubu, birleşik fiil grubu, isim-fiil grubu, sıfat-fiil grubu, zarf-fiil grubu, sayı grubu, ünlem grubu, bağlama grubu ve kısaltma grubu şeklinde sınıflandırılabilir.

TAMLAMALAR

En az iki adın sahiplik, nitelik yahut belirtme ilişkisi kurarak, kalıplaşmaya uğramadan bir araya gelip oluşturduğu yapıya tamlama denir.

1. AD (İSİM) TAMLAMALARI

Ad (isim) tamlamaları, iki veya daha çok ismin bir araya gelip sözcükler aralarında sahiplik ilişkisi olan bir kelime grubu meydana getirmesi ile oluşur. Bu kelime gruplarında bütün anlamı üzerinde toplayan bir asıl öge (tamlanan) ve bu ögenin farklı şekillerde nitelenmesini sağlayan bir yardımcı öge (tamlayan) bulunur. Türkçede isim tamlamaları şu başlıklar altında toplanır: Belirtili İsim Tamlaması, Belirtisiz İsim Tamlaması, Sıfat Tamlaması, Ünlem Grubu.

Kimi dilciler takısız isim tamlamalarını da bu gruba dâhil eder. Türkçenin söz diziminde henüz görüş birliğine varılamayan konulardan biri de budur. Birtakım dilciler tahta kaşık, gümüş kapı, altın yüzük, vb. örnekleri her iki kurucusu yalın halde olan isim tamlaması kabul etmekte ve bunlara takısız isim tamlaması adını vermektedir. Ancak biz bu görüşe katılmıyoruz. İlgili örnekler dikkatle incelendiğinde tamlayan sözcük, isimden önce gelerek nitelediği ismin (tamlananın) neyden yapıldığını belirtir. Bu sıfatlara ait bir özelliktir. Dolayısıyla bu vb. örneklerin, sıfat tamlamasının altında ele alınması gerektiği kanaatindeyiz. Hamza Zülfikar, Takısız Ad Tamlaması Sorunu⁴ makalesinde bu tamlamaların Türkçeye bilinçsizce sokulduğu ve söz dizimini olumsuz yönde etkilediği için kullanılmaması gerektiğine değinir.

İsim tamlaması, iyelik ekli bir isim unsurunun iyeliğin işaret ettiği bir başka isim unsuruyla kurduğu kelime grubudur. Bu kelime grubunda iki isim unsuru aitlik, içinde bulunma, sınırlandırma, belirtme vb. anlam ilgileri çerçevesinde birbirine bağlanır (Karahan, 2010:42).

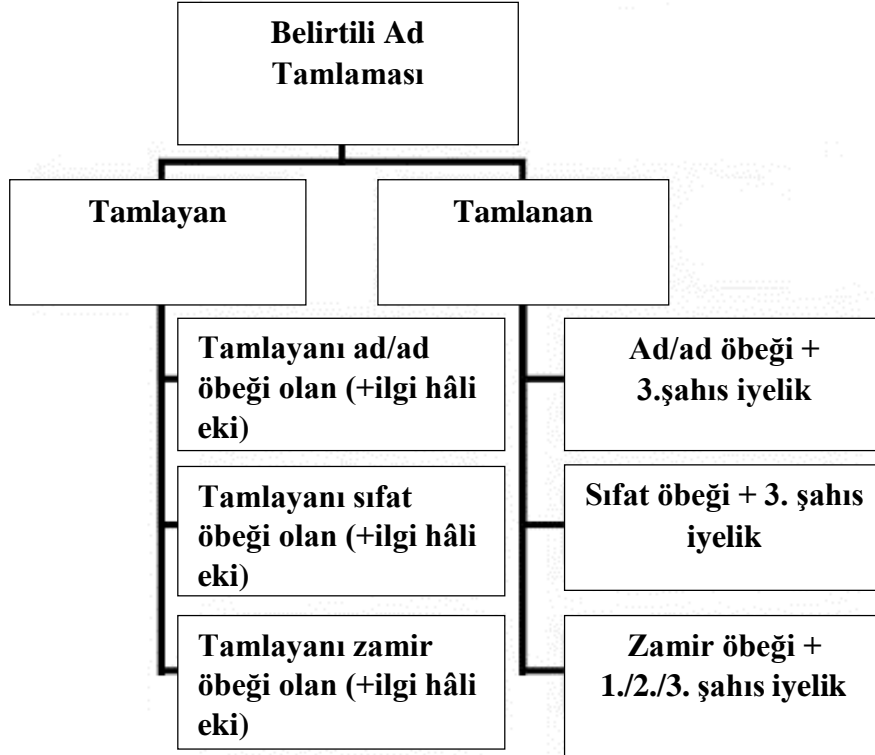
⁴ ZÜLFİKAR, Hamza (1995). "Takısız Ad Tamlaması Sorunu". Türk Dili (Temmuz): 781-788.

1.1 BELİRTİLİ İSİM TAMLAMASI

Belirtili isim tamlaması, tamlayan ile tamlanan arasında ilgi ve iyelik hâli eki vasıtasıyla belirgin bir ilişkinin kurulduğu tamlama türüdür.

isim unsuru (+ ilgi hâli eki) + isim unsuru (+ iyelik eki) = isim tamlaması
tamlayan tamlanan

- Kapı + nın + kol + u = kapının kolu

Belirtili isim tamlamalarında her unsur kendi vurgusunu üstlenir.

Kuşun kanadı örneğinde olduğu gibi.

Ana kaynaklardan derlediğimiz belirtili isim tamlamaları şunlardır:

1.1.1 Tamlayanın ilgi eki (-n°n / -°n) tamlananın iyelik eki (-I / -sI) aldığı belirtili isim tamlaması:

Bu tamlama grubunda ölçünlü Türkçede olduğu gibi KA'da da tamlayan birinci unsur olarak başta, tamlanan ise ikinci unsur olarak sonda bulunur. Tamlayan ilgi eki, tamlanan ise iyelik eki alır. Bu tamlama grubu ölçünlü Türkçede olduğu gibi KA'da da en sık kullanılan tamlama çeşididir.

KA'da ölçünlü Türkçedeki bu tamlama grubuna giren, taradığımız kaynaklardan derlediğimiz belirtili isim tamlamaları şunlardır:

- **Özel adlarla kurulan belirtili isim tamlamaları:**

Taranan eserlerde tamlananın kişi, yer adı, lakap vb. olduğu birçok örneğe rastladık. Seçilen örneklerin bir bölümünü aşağıda sunuyoruz.

Abdülhamid'in çiftliği (I:4)

Alırıza'nın konağına (I:6)

Arabın ahababı (II:15)

Arabın akrabaları (I:272)

Arabın kabahatları (II:17)

Atatürk'ün has adamı (I:19)

Atatürk'ün sol böğrü (I:14)

Belendri Cemal'in amcaoğlu (I:17)

Bulliler'in su gabacıklarını (I:20)

Cemal'in ahababı (I:201)

Cemal'in ıslığı (I:16)

Cemal'in oğlu (I:223)

Çalluda'nın davarı (I:17)

Hasan Muhal'in kayınbiraderi (I:209)

İngiliz'in kolonisi (I:21)

İnönü'nün böğründe (II:28)

Kambur Arif'in meyhanesinde (II:111)

Kara Salih'in anası (II:51)

Mazlum'un değirmeni (I:205)

Memet Mida'nın oğlu (I:17)
Mida'nın bubası (I:259)
Mida'nın gücünü/kuvvatını (II:16)
Mida'nın keçilerini (I:259)
Mida'nın tılsımını (II:16)
Midaların evi (I:198)
Mulla Ali'nin oğlu (II:63)
Nasire'nin kabrine (I:267)
Nazım'ın mandrası (I:181)
Nefize'nin ırzına (I:20)
Raifa'nın kanlı ölüsü (II:110)
Sadiye'nin evine (II:50)
Saliha'nın sinesine (I:244)
Selena'nın kopyası (I:228)
Tahir'in eniştesi (II:118)
Vreçça köyünün keçi kokusunda (I:4)
Vreçça köyünün sevileni/korkulanı (I:14)
Vreçça'nın Güney Batısında (I:6)
Vreçça'nın kuzeyinde (I:7)
Yorgi'nin bahçesi (II:175)
Yorgi'nin köyü (II:174)
Yorgi'nin merası (II:174)
Zalihe'nin kafası (I:200)
Zalihe'nin türküsü (I:258)
Zalihe'nin yanakları (I:202)
Zalihe'nin yeğeni (I:204)
Zalihe'nin yüreğini (I:242)
Zühre'nin nikâhlısı (I:181)

- **Eşya adlarıyla ilgili yapılan belirtili isim tamlamaları:**

Bu tamlama türünde tamlayan öge giysiler, aletler ve eşyalar vb. olup onunla anlamca ilişkili bir öge tamlamaya katılmıştır. İlgili örnekler aşağıda verilmiştir:

Boyunduruk ustası (II:174)

Kuyunun kapağını (I:210)

Mintanının cebi (I:101)

Ocağının direği (I:197)

Poturun belinde (II:105)

Sigaramın dumanı (I:229)

Şişenin bezini (I:175)

- **Şahıslarla ilgili yapılan belirtili isim tamlamaları:**

Aile, grup, topluluk, meslek vb. ile ilişkili bir tamlayanın tamlanana bağlanması sonucu oluşmuş isim tamlaması örneklerinin bir bölümü şöyledir:

Ailenin belası (I:4)

Çubanın nikahlısı (I:178)

Destebanların kolunda (I:6)

Düşmanların hayvanatı (I:195)

Ekbayesinin şerefine (I:130)

Eloğlunun davarından (I:195)

Gözlerinin ferisi (I:152)

Hakimlerin akrabası (I:232)

İnsanların beli (I:1)

İnsanların içinde (I:6)

Kasaba insanının yaşantısına (I:82)

Kasabanın kumandanı (I:162)

Köyün zengini (I:6)

Köyünün otlaklarında (I:72)

Madencilerin başı (I:201)

Papazın köyü (I:146)
Polisin kavecisi (I:97)
Tahsildarın saati (I:101)
Tahsildarın tavsiyesine (I:106)

- **Sahiplik bildirmek amacıyla kurulan belirtili isim tamlamaları:**

Bu tür tamlamalarda kişinin, eşyanın veya diğer varlıkların bir unsurun parçası olduğu isim tamlamaları örneklendirilmiştir:

Adamın kanı (I:184)
Amerikan şirketinin işçi evleri (I:245)
Askerin eli (I:208)
Atın beline (I:87)
Atın ipini (I:46)
Avradının ağzından (I:240)
Çobanın hâli (I:6)
Etin tuzu (I:2)
Evlerin damlarından (I:1)
Fukaranın ensesinden (I:76)
Kızın arına/namusuna (I:4)
Kızın boynuna (I:222)
Ocağın ateşi (I:215)
Tavuklarımın yumurtalarını (I:7)
Yılların yorgunluğu (I:233)

- **Akrabalık ilişkisi ile kurulan belirtili isim tamlamaları:**

Bu gruptaki tamlamalar, tamlayanın akrabalık belirten bir unvan olduğu belirtili isim tamlamalarıdır.

Abamın garibi (I:234)
Abasının kaynanası (I:64)

Amcamın davarından (I:154)
Amcamın malini (I:221)
Amcamın oğlu (I:163)
Anamın orbasını (I:148)
Anasının aşı (I:82)
Anasının öyküsü (I:215)
Anasının sıcaklığında (I:237)
Babasının ağnatısı (I:41)
Babasının böğründe (I:11)
Bubamın adı (I:225)
Eniştemin kardaşı (I:81)
Evdeşinin ığlıkları (I:246)
Karımın teyze kızı (I:145)
Kaynımın oğlu (I:230)
Kız gardaşımın oğlu (I:35)
Oğlumun şerefine (I:226)
Oğlunun gözleri (I:224)

- **Yer-yön belirterek kurulan belirtili isim tamlamaları:**

Bu tip isim tamlamalarında tamlanan iç, dış, ön, arka, geri, ileri, alt, üst vb. ifade eden yön göstermekle görevli kelimelerdir.

Ateşin önünde (I:232)
Ayak dibinde (II:110)
Azgan dikenlerinin içine (II:32)
Böğrünün altında (II:199)
Çamın altında (I:169)
Çamın berisinde (I:181)
Çitin üstünden (I:160)
Dağın ardına (II:119)

Dağın içinde (II:85)
Göz kapaklarının önünde (I:13)
Gözlerinin önünde (I:13)
Harnıbın dibine (II:57)
Kahvenin önünden (II:83)
Kapının dibinde (II:36)
Kiraz ağaçlarının arkasından (I:173)
Köprünün karşısında (II:103)
Köyün dışında (II:83)
Mandranın altında (I:160)
Ocağın dibine (II:34)
Ocağın önüne (II:36)
Ormanın dibi (I:216)
Şingyaların arkasına (I:83)
Tepenin ardına (II:19)
Uçurumun altına (II:82)
Uçurumun üstünde (II:55)
Vadinin karşısı (II:56)
Yamaçların aşağısından (I:6)
Yerlerin altında (I:242)
Yolun karşısı (I:44)

- **Yaş ile ilgili belirtili isim tamlamaları:**

Tamlananın şahısların yaşını ifade ettiği belirtili isim tamlamalarıdır.

Ali'nin büyüğü (I:79)

Cemal'ın büyüğü (I:70)

Memet Mida'nın küçüğü (I:7)

- **Doğayla ilgili yapılan belirtili isim tamlamaları:**

Tamlayanın doğaya ait unsurlardan oluştuğu belirtili isim tamlamalarıdır.

Dağın kaderi (I:195)

Derenin ötesine (I:103)

Derenin sularına (II:75)

Doğanın kanı (II:174)

Gecenin ayazına (II:71)

Güneşin doğuşunu (II:169)

Ormanın gözdesi (I:181)

Sabahın ulakları (II:97)

- **Hayvan adlarıyla ilgili yapılan belirtili isim tamlamaları:**

Tamlayanın bir hayvan adı olduğu belirtili isim tamlamaları örnekleri şunlardır:

Atının eyerine (I:63)

Beygirin sırtına (I:117)

Cikla kuşlarının cıvıltısı (II:179)

Eşşeğin yükü (I:220)

Katırların, merkeplerin sirazaları (I:47)

Keçinin emcekleri⁵ (I:243)

Merkebin düşüşü (II:87)

Merkebin ipini (I:171)

Oğlakların ayakları (I:127)

Oğlakların yarısı (II:17)

- **Bitki adlarıyla ilgili yapılan belirtili isim tamlamaları:**

Tamlayanın bir bitki adı olduğu isim tamlamaları örnekleri şunlardır:

Çamların arı kokusu (I:146)

---

⁵ Memeleri.

Çamların gölgesine (I:234)

Zerzevatın kökünü (I:233)

1.1.2 Tamlayan – tamlanan unsurlarının yer değiştirdiği belirtili isim tamlamaları:

Belirtili isim tamlamalarının unsurları yer değiştirebilir. KA’da günlük konuşma dilinde tamlananın başa alınması yaygın bir kullanımdır.

Belleri büküldü herkeslerin (II:27)

Boynu bükük insanların (II:128)

Ciğerleri ezildi bubamın (I:263)

Eyi bileyim hünerini bu lüververin (II:246)

Hayatı kurtulur insanın (II:220)

Kalın beline sarıldı Cemal’ın (II:50)

Kapısı yok dağların (II:23)

Mezarını ıslattı Mida’nın (II:292)

O kadar ağır değil ya kulağı ağamın (I:106)

Yekleştirmede suratına iki tokat Sadiye’nin (II:50)

1.1.3 Tamlayanı ya da tamlananı sıfat tamlaması olan belirtili isim tamlamaları:

Bu başlık altında belirtili isim tamlamaları, tamlayanı veya tamlananı sıfat tamlaması olan örnekler iki başlık altında incelenmiştir.

• Tamlayanı kendi içinde sıfat tamlaması olan belirtili isim tamlamaları:

Tamlayanı sıfat tamlaması olan birçok örneğe rastladık. Bu örneklerde ilgili söz öbeğini kimi kez niteleme kimi kez de belirtme sıfatı meydana getirmektedir:

Akıllı adamların saçları (II:276)

Çalınan hayvanlarının iadesini (I:65)

Karlı dağların soğuğunda (I:113)

Taş evin penceresinden (I:168)

Uzun günün yorgunluğu (I:253)

Yaşlı madencinin yüzü (I:148)

Yedi insanın katili (II:91)

- **Tamlananı sıfat tamlaması olan belirtili isim tamlamaları:**

Taraşımız romanlarda tamlananı kendi içinde sıfat tamlaması olan birçok belirtili isim tamlaması örneklerine rastladık. Bunların bir bölümü aşağıda verilmiştir:

Alamanın büyük kumandanı (I:139)

Bubamın iki keçisi (I:268)

Dul anasının acılı yüreğine (II:203)

Güneşin turunculaşan ışıkları (I:245)

Köyün ilk şöförü (I:46)

Mandranın ılık odasında (I:131)

Mida'nın eski tanıdığı (I:274)

Ocağın yanan alevine (I:125)

Trodos dağlarının kalın bulutları (I:126)

Birden fazla tamlayan, tek bir tamlanana bağlanmak suretiyle zincirleme belirtili isim tamlaması oluşturabilir.

Akşamın nemli toprak kokusu (I:245)

1.1.4 Tamlayanı zamir olan belirtili isim tamlaması:

- **Şahıs (Kişi) zamirleriyle kurulan belirtili isim tamlamaları:**

Şahıs zamirleri, şahıslara verilen isimlerin yerini tutan kelimelerdir. KA'da şahıs zamirleri ölçünlü dildeki gibidir. Bildirişim sırasında "ben" ve "biz" konuşanı, "sen" ve "siz" dinleyeni/söz söyleyeni, "o" ve "onlar" da bildirişime konu olan uzaktaki kişileri temsil etmektedir (Gümüşatam, 2014:123). Kaynaklardan derlediğimiz şahıs zamirleriyle kurulan belirtili isim tamlamaları şu şekildedir:

Benim adamım (I:227)

Benim davarım keçileri (I:57)

Benim ganunum (II:58)

Benim karnım (II:126)

Benim köyüm (II:55)

Benim mağaraya (II:125)
Benim özel atımı (II:130)
Bizim dağa (II:205)
Bizim habarımız (II:194)
Bizim malimize (II:14)
Bizim tekelerin çan sesi (II:83)
Onların ağasıym (II:266)
Onların dişleri (I:205)
Onların mallerini (I:116)
Onun avradına (II:77)
Onun ayağına (II:67)
Onun erkeği (II:24)
Onun evine (II:144)
Onun işi (I:247)
Onun mekanı (II:205)
Onun misafiri (II:137)
Onun rızasını (I:193)
Onun sebebine (II:24)
Onun tepeleri (I:82)
Onun yöresi (I:254)
Senin atı (II:130)
Senin baldızın tavuklarını (II:50)
Senin eski kayın (II:85)
Senin gözüne (I:239)
Senin istiyide (II:57)
Senin kanını (II:205)
Senin keçileri (I:267)
Senin marazını (II:36)
Senin taraflarına (I:239)

Senin yasın (II:166)

Taradığımız kaynaklarda dönüşlülük zamiriyle kurulan örneklere de rastladık:

Kendi memleketine (I:144)

Kendi yöresi (I:133)

- **Belgisiz zamirlerle kurulan belirtili isim tamlaması:**

Belgisiz zamirler, varlıkların yerini tutmalarına rağmen hangi varlığın yerine kullanıldığı tam ve açıkça belli olmayan sözcüklere denir. KA'da kullanılan belgisiz zamirler, ÖT ile aynıdır.

Başkasının malını (I:137)

Bir halayığın evine (II:200)

Çoğunun başı (II:128)

Hepsinin hayatı (II:245)

Herkesin hayatı (II:242)

Herkeşlerin da canı (II:94)

- **İşaret zamiriyle kurulan belirtili isim tamlaması:**

İşaret zamirleri, varlıkların adını söylemeden, onları işaretle göstermeye yarayan sözcüklerdir. KA'da kullanılan işaret zamirleri “bu” ve “o”dur. “Şu” işaret zamirinin kullanımı KA'da yaygın değildir. İlgili zamir genellikle “oşu” şeklinde kullanılır. Kaynaklarımızdan derlediğimiz işaret zamirleriyle kurulan belirtili isim tamlamaları şu şekildedir:

Bunların fesi (I:43)

Bunların mandraları (II:29)

Buranın muhtarı (I:117)

Ötekilerin üzüntüsüne (I:137)

1.1.5 Tamlamayla ilişkisi bulunmayan öğelerin, kurucu unsurların arasına girdiği belirtili isim tamlamaları:

Belirtili isim tamlamalarında iki unsur arasındaki ilişki güçlü olduğu için araya başka unsurlar girebilir. K.A'da devrik cümle kalıbı içinde, özellikle tamlayan ve tamlanan arasına gruba ait olmayan unsurların girmesi ölçünlü dile göre daha yaygındır. Taradığımız kaynaklarda özellikle cümle yapısının devrik türe kaydığı anlatımlarda birçok örneğine rastlanmıştır.

Cemal'ın zaten bitti süresi (I:241)

1.1.6 Tamlananın iyelik eki (-I / -sI) almadığı belirtili isim tamlaması:

Tamlanan, bir tamlayana iyelik ilişkisiyle bağlı olmasına rağmen bazen iyelik ekleri eksiltime uğrayabilir. Bu durum ölçünlü dile nazaran KA'da daha sık görülmektedir.

Benim adam (I:225)

Benim karı (I:193)

Benim köye (I:228)

Bizim keçiler (I:167)

Bizim köyden (I:43)

Sizin davardan (I:167)

- **Tamlayanın sıfır morfemle (Ø) işaretlendiği belirtili isim tamlamaları:**

Genellikle akrabalık belirten tamlayan, ilgi ekini düşürmek suretiyle görevini yerine getirir. Bu tutum Baf bölgesi göçmenlerinin diğer yöre ağızlarından ayrılan dil bilgisel tutumlarındanıdır.

Kardeşi oğlum (II:198)

Teyze kızı (I:210)

Teyze oğlu (II:83)

1.1.7 Tamlayanı unvan grubu olan belirtili isim tamlamaları:

Unvan grubu, bir kişi adıyla bir unvan veya akrabalık gösteren ismin yan yana gelerek oluşturduğu söz dizimsel yapılarıdır. Tamlayanı unvan olan belirtili isim tamlamalarının örnekleri aşağıda verilmiştir:

Halil Ağa'nın kızı (I:211)

Hasan Hüseyin Efendi'nin oğlu (I:209)

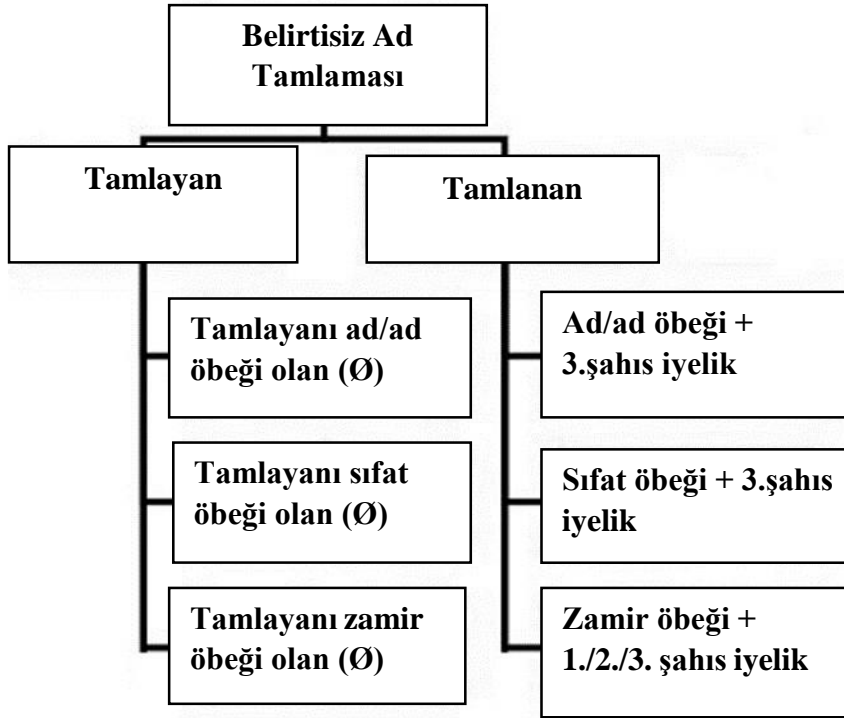
Muhtar Alırıza'nın evi (I:6)

1.2 BELİRTİSİZ İSİM TAMLAMASI

Belirtisiz isim tamlaması, birinci unsur olan tamlayanın ilgi eki almadığı, tamlananın iyelik eki aldığı isim tamlamasıdır. Belirtisiz isim tamlamalarının kuruluşu, KA'da da ölçünlü dildeki gibidir. Tamlayan unsur, ilgi ekini almadığından bu tamlama belirsizdir, tamlananın kime ya da neye ait olduğu belli değildir.

Tamlayan Ø + tamlanan (-I/sI)

- Ders + kitap + ı = ders kitabı

Belirtisiz isim tamlamasının iki unsuru arasındaki ilişki iyelik eki vasıtasıyla sağlandığından zayıftır. O nedenle tamlamadaki iki unsur arasına başka bir unsur giremez ve unsurlar yer değiştiremez. Bu durum KA'da da geçerlidir.

1.2.1 Tamlayanın sıfır morfemle işaretlendiği (Ø) tamlananın iyelik eki (-I / -sI) aldığı belirtisiz isim tamlamaları:

Bu tamlama grubunda ÖT'de olduğu gibi KA'da da tamlayan birinci unsur olarak başta, tamlanan ikinci unsur olarak sonda yer alır. Tamlayan ilgi ekini alırken, tamlanan unsur ek almaz. Taradığımız kaynaklardan derlediğimiz belirtisiz isim tamlaması örneklerimiz şunlardır:

Ayanni başlıklarından (I:2)

Bahar güneşi (I:2)

Bel ağrısı (I:40)

Bomba sesleri (II:79)

Böğürtlen çalıları (I:113)

Çember bezine (I:2)

Çoban çakısı (I:1)

Çoban çizmesi (II:29)

Dua gecesine (I:4)

Düğün çağırısı (I:3)

Düğün havasında (I:3)

Düğün sahibi (I:3)

Ekmek kavgası (I:2)

El dokuması (I:146)

Erişte çorbası (I:74)

Fakir düğünü (I:3)

Gerdek gecesine (I:4)

Girne kapısında (II:111)

Hanay bahçesinde (II:126)

Hapishane penceresine (I:72)

Hırsız kebabı (I:3)

Kır bekçileri (I:4)

Kısrır keçi etinden (I:2)
Kış kokusu (I:1)
Köy valisi (II:63)
Kurşun seslerini (II:19)
Mahkeme kapısından (II:19)
Mermi kasası (II:84)
Muflon geyiği (I:1)
Nane kokusu (I:156)
Ölü kokusu (II:177)
Savaş kokusuna (I:3)
Silah sesleri (II:79)
Sokak kapısı (II:39)
Tarhana çorbası (II:23)
Tavşan uykusu (II:25)
Tüfek sesi (II:32)
Yaban nanesi (II:181)
Yaşam sevdası (I:2)
Yaz sıcağı (I:2)
Yüz karası (I:4)
Zaptiye korkusundan (II:25)
Zivaniya şişesinden (II:21)

- **Özel adlarla kurulan belirtisiz isim tamlamaları**

Taranan eserlerde tamlananın kişi, yer adı, lakap vb. olduğu birçok örneğe rastladık. Seçilen örneklerin bir bölümünü aşağıda sunuyoruz.

Afrodite kıyıları (I:5)
Alehthora yöreleri (I:5)
Baf kasabasına (I:6)
Baf yöresi (I:4)

Diyarizo deresi (I:5)
Doğu Akdeniz uzantısı (I:1)
Hapodami çiftliği (I:5)
Hapodami deresi (I:5)
İngiliz ordusuna (I:2)
İngiliz soyluları (I:2)
İngiliz sömürge yönetiminin (I:1)
Konya yöresinden (I:5)
Randi çiftliği (I:4)
Trodos dağları (I:4)
Urum köyü (I:7)

- **Doğayla ilgili yapılan belirtisiz isim tamlamaları:**

Tamlayanın doğaya ait unsurlardan oluştuğu belirtisiz isim tamlamalarıdır.

Dağ yollarından (I:82)
Doğa kavgaları (I:4)
Doğa kıvrımları (I:1)
Doğa kuralları (I:1)
Doğa yasalarına (I:1)
Orman yasaları (I:1)

- **Yer-yön bildiren belirtisiz isim tamlamaları:**

Bu tip isim tamlamalarında tamlayan unsur ek almaz, tamlanan ise iç, dış, ön, arka, geri, ileri, alt, üst vb. ifade eden yön göstermekle görevli kelimelerdir.

Sol kulak altından (II:11)
Sol baldırına (II:11)

1.2.2 Tamlayanı sıfat tamlaması olan belirtisiz isim tamlaması:

İlgili örneklerde söz öbeğini kimi kez niteleme kimi kez de belirtme sıfatı meydana getirmektedir:

Eski mezarlık yolunda (II:291)

Sarı hapsanenin önünden (II:111)

Taze barut kokusu (II:107)

Yorgun köy insanı (II:79)

1.3 SIFAT TAMLAMASI

Bir ismi, bir sıfat ile nitelemek veya belirtmek amacıyla kurulan tamlama çeşidine sıfat tamlaması denir. Sıfat tamlamasında ana unsur (tamlanan) genellikle isimdir, yardımcı unsur (tamlayan) ise sıfattır. Bu tamlama çeşidinde her iki unsur da (ty-tn) ek almadan birleşir. KA'da da sıfat tamlaması ölçünlü dilde olduğu gibidir. Sıfat tamlamalarında vurgu, her zaman sıfatın üzerindedir.

sıfat unsuru + isim unsuru = sıfat tamlaması

- bütün + çocuklar = bütün çocuklar

Sıfat tamlamaları, niteleme sıfatıyla kurulan tamlamalar ve belirtme sıfatıyla kurulan tamlamalar olmak üzere ikiye ayrılır:

1.3.1 Niteleme Sıfatıyla Kurulan Sıfat Tamlamaları:

Niteleme sıfatları, kendinden sonra gelen isimleri renk, durum, özellik veya biçim yönünden niteleyen sıfatlardır: **genç kız**, **kırmızı** kalem, **yuvarlak** masa. Örneklerden de anlaşılacağı üzere niteleme sıfatları ismin önünde yer alır. KA'da da niteleme sıfatlarının kullanımı, ölçünlü dildeki gibidir.

İncelediğimiz kaynaklardaki niteleme sıfatları şu şekildedir:

- **Varlıkların rengine göre niteleme sıfatları:**

Ak:

Ak bir çarşaf (I:223)

Ak bir entari (I:198)

Ak bulutların ardısıra (II:177)

Ak dalgalar (I:97)

Ak dişleri (II:221)

Ak kazağının ılıklığında (II:187)

Ak kefeni (II:291)

Ak mersinlik (I:5)

Ak sütler (II:37)

Ak şapkası (II:264)

Ak un (I:9)

Ak, pembe, al çiçekler (I:140)

Al:

Al bir fes (I:198)

Al kuşağını (II:16)

Al yemeni (I:198)

Al yüzüne (II:183)

Beyaz:

Beyaz butlu (I:26)

Beyaz çoraplı (I:39)

Beyaz çörek (I:98)

Beyaz eşek (II:70)

Beyaz mendil bağlı azgan dikenleri (II:171)

Beyaz şişelerden (I:40)

Beyaz tarladan (II:139)

Kahverengi:

Kahverenkli kayalıklar (I:1)

Kahverenkli muflon (I:114)

Kara:

- Kara akrepler (II:251)
Kara bir çakıl taşı (I:23)
Kara bulutlar (II:190)
Kara cübbeler (I:141)
Kara bereli delikanlılar (I:146)
Kara dizlikli köylüler (I:173)
Kara domates (I:204)
Kara ekmeği (I:20)
Kara eşşek (I:66)
Kara fırınlar (I:25)
Kara giyitli keşişler (I:74)
Kara haber (II:191)
Kara kazan (I:59)
Kara kemer (I:208)
Kara köpek (I:87)
Kara mersinler (I:18)
Kara üzümler (I:74)
Kara yağlı (I:12)
Kara zeytinyağ (I:11)
Karaçarşaf (II:169)

Kırmızı:

- Kırmızı domates (I:204)
Kırmızı şarap (I:99)
Kırmızı yanaklı (I:20)

Mavi:

Mavi bir cepken (I:198)

Mavi bir zeytin beni (II:37)

Mavi dizlikleri (I:21)

Mavi gözlü (I:44)

Mavi kağıt (II:110)

Sarı:

Sarı akrepler (II:251)

Sarı diken (I:89)

Sarı duvarlar (II:111)

Sarı evlere (II:111)

Sarı öküz (I:173)

Sarı saçlı (I:66)

Yeşil:

Yeşil bir ışık (II:295)

Yeşil bir kaat (I:111)

Yeşil ekinler (I:45)

Yeşil kanatları (I:45)

Yeşil meralarda (I:8)

Yeşil otlardan (I:45)

Yeşil ovada (II:270)

Yeşil sinekleri (II:116)

Gri:

Gri duman (I:68)

Gri, tahta kapıya (I:28)

Siyah:

Siyah bez (II:112)

KA'da bazı renk adları benzetme yoluyla oluşturulmuştur:

Çamur renkli sular (I:45)

Kan kızılı domatesler (I:3)

Kül rengi tavşan (I:41)

- **Varlıkların biçimini bildiren niteleme sıfatları:**

Bu başlık altındaki niteleme sıfatları, isimleri şekil, boyut-ebat, uzunluk-kısalık yönünden niteler. Taradığımız kaynaklardaki örnekler şunlardır:

Biçim/Şekil bildiren niteleme sıfatları:

Önü uzun bir şapka (I:25)

Silindir kalıplar (I:154)

Yassı bir şişe (II:32)

Yassı burunlu (I:22)

Yuvarlak simit (II:111)

Ebat, büyüklük, küçüklük vb. bildiren niteleme sıfatlarıyla kurulan tamlamalar:

Bodur kadehe (I:15)

Boylu poslu oğlancık (I:73)

Büyük adam (I:115)

Büyük bir kulübe (I:181)

Büyük bir kumandan (I:43)

Büyük bir yudum (I:85)

Büyük davarlar (I:13)

Büyük hırsızlıklar (I:195)

Büyük iş yeri (I:31)

Dar sokaklarda (I:96)
Geniş düzlüğe (I:4)
Geniş oturma odası (I:106)
Geniş yüzlü (I:14)
İri bıçkıyla (II:174)
İri bir lokma (II:16)
İri çivili çizmeler (I:140)
İri memeler (I:194)
İri tekeler (I:180)
İriyarı, genç zaptiye (I:62)
Kısa kulaklı (I:60)
Koca ovası (I:31)
Küçük bardaklar (I:3)
Küçük bir köycük (I:200)
Küçük bir yer (I:50)
Küçük boylu papatyalar (I:133)
Küçük kulaklı keçilere (I:14)
Küçük tepeyi (I:44)
Şişman, göbekli. Uzun. Cesur bir çoban (I:8)
Ufak iş (I:220)
Ufak tefek, cılız, kumral bir genç (I:46)
Uzun bıçak (I:56)
Uzun entarili ciralar (I:25)
Uzun pernar topuz (I:18)
Uzun saçları (I:13)
Uzun yatağan (I:23)
Uzun yollar (I:142)
Uzun, ince dikenler (I:154)

Yaş bildiren niteleme sıfatları:

Büyük kızı (I:11)

Büyük oğul (I:7)

Küçük yaşına (I:17)

Sıfatlar söz diziminde basit, türemiş ya da birleşik durumda bulunurlar. Sıfat olan sözcük eğer yapım eki almamışsa basit (**güzel** kız, **küçük** iş, vb.), yapım eki almışsa türemiş sıfat (**çalışkan** öğrenci, **sevdalı** genç, vb.) olur. Birden fazla sözcüğün yan yana gelmesiyle de birleşik sıfat oluşur. Gencan, birleşik sıfatları kendi içerisinde iki gruba ayırmıştır. Bunlardan birincisine kurallı birleşik sıfat adını vermektedir. Örnek: **geniş bahçeli** ev, **uzun boylu** genç, vb. Diğetine ise anlamca kaynaşmış birleşik sıfat adını verir. Örnek: **açık göz** çocuk, **vurdumduymaz** adam, vb. (Gencan, 2001:217).

Konuyla ilgili örnekler aşağıda verilmiştir:

- **Varlıkların durumlarını, özelliklerini bildiren (basit) niteleme sıfatları:**

İsmin az-çok, açık-koyu, sıcak-soğuk, yeni-eski, güzel-çirkin, ağır-hafif vb. gibi ifadelerle özelliklerinin belirtildiği sıfat tamlamalarıdır. Taradığımız kaynaklardan derlediğimiz sıfatlar şunlardır:

Acemi bir süvari (I:86)

Ağır bir oğlan (I:14)

Az yağlı. Gevrek. Samarella pastırması (I:2)

Berbat yara (II:199)

Berrak su kıyıları (I:113)

Bet alışkanlıklar (I:7)

Bet haber (I:195)

Ciddi adam (I:51)

Deli karı (I:9)

Deli kız (I:198)

Düz yoldan (I:35)

Eski bir ağır (I:99)

Eski bir hesabı (I:235)

Eski bir yara (I:120)

Eski defterler (I:235)
Eski düşmanlar (I:236)
Eski günler (I:267)
Eski kale yıkıntıları (I:25)
Eski öyküler, masallar (I:61)
Esmem bir adam (I:211)
Esmem ekmekekler (I:107)
Fakir bir çoban (II:126)
Fena insan (I:159)
Garip bir adamcık (I:193)
Genç bir oğlak (I:24)
Genç delikanlı (I:3)
Genç keçi (I:127)
Gökçek kız (I:212)
Güzem oğlancık (I:10)
Güzem türküler (I:175)
Hınzır adamlar (I:188)
Hoş koku (I:19)
İyi bir yoldaş (II:27)
İyi çocuk (I:264)
İyi delikanlı (I:195)
İyi haber (I:195)
Kahraman insan (I:12)
Kalın bir topuz (I:190)
Kalın kuşak (I:198)
Kalın parmaklı. Nasırlı. Güçlü eller (I:61)
Kalın pataniya (II:125)
Kapalı kapıya (I:28)
Karanlık odada (I:66)

Kurnaz bir delikanlı (I:79)
Kuru ağaçları (II:175)
Kuru odunlar (I:25)
Kuru üzüm (I:16)
Mahir bir çoban (I:56)
Mert bir genç (I:92)
Obur bir delikanlı (I:10)
Sıcak çorba (I:107)
Sıcak odada (I:232)
Soğuk kış (I:16)
Soğuk sular (I:65)
Taze bulli (I:50)
Taze hellim (I:16)
Taze oğlacık (I:33)
Taze soğan (II:43)
Taze tavuk (I:80)
Ulu çamlar (II:88)
Ulu dağlar (II:88)
Yeni bir sayfa (I:214)
Yeni entariler (I:200)
Yeni mahkûmlar (I:259)
Yiğit adam (I:98)
Yiğit delikanlıya (I:67)
Yüksek kayalıklar (I:249)
Zengin adam (I:35)
Zengin bir avrat (I:112)
Zengin çoban (I:100)

• **Niteleyeni türemiş sıfat olanlar:**

- Akıllı adama (I:80)
Asık suratlı (I:10)
Aslanlı, tokalı kemerler (I:24)
Atlı zaptiyeler (I:2)
Baklavalı bir bere (II:71)
Ballı incirler (I:1)
Ballı katmer (II:33)
Ballı lokmalar (I:96)
Bereketli yağmurlar (I:33)
Dikenli çalı (I:89)
Dikenli tel (II:111)
Etlı aş (I:258)
Etlı. Sütlü keçiler (I:31)
Güçlü kuvvetli bir eşkiya (II:99)
Güçlü tekeler (I:141)
Hırlı adam (I:35)
Hışımlı, öfkeli çobanlar (I:4)
Hızlı adımlarla (II:50)
Hisli hayvan (I:117)
Ilık bir anı (I:229)
Ilık dumanlar (I:228)
Ilık kan (II:32)
Ilık suda (I:2)
Kanlı çarşaf (I:4)
Karlı dağlar (I:111)
Keskin bir ıslık (I:17)
Keskin zivaniya (I:2)
Keşkekli / dövme pilavlı şölenler (I:3)

Kırık yumurtaları (I:17)
Kızgın mermi (I:75)
Kirli al bir kuşak (I:7)
Kirli mintanı (I:10)
Kollandrolu çakısdez (II:111)
Köpüklü kanlar (II:32)
Köpüklü sular (I:137)
Köstekli saat (I:98)
Kuvvetli bir delikanlı (I:92)
Küllü su (I:73)
Marazlı bir iş (I:145)
Nemli kokulardan (II:25)
Öfkeli zaptiyeler (II:194)
Paralı askerler (I:2)
Parlak çakıltaş (I:147)
Paslı dişleriyle (I:13)
Susamlı ak çörek (II:111)
Susamlı çörek (I:25)
Süslü bir su kabacık (I:20)
Tuzlu deniz kokusu (I:25)
Tuzlu gözyaşlarından (II:161)
Üzümlü ekmek (II:70)
Verimli bir köy (I:6)
Yağlı katmer (II:33)
Yaralı tavşan (II:196)
Yaşlı meyhaneci (I:26)
Yorgun atlar (I:24)
Yorgun boğazlar (I:2)
Yorgun gözleri (I:13)

Niteleyeni zarf olanlar:

Sıfatlarda derecelendirme, sıfat olan sözcüğün önüne derece belirten zarf veya zarf öbeği getirilerek yapılır. Derecelendirme “pek, çok, daha, en...” gibi sözcüklerle yapılır. Taradığımız romanlarda rastladığımız örnekler şunlardır:

Çok eylikçi adam (I:107)

Çok iyi para (I:112)

Daha büyük belalar (II:10)

En acımasız ceza (II:263)

En az üç okka (II:264)

En berbat düşmanı (I:109)

En eyi ahababın (II:180)

En eyi avukatlar (II:228)

En eyi doktorlara (II:208)

En eyi meziyet (II:220)

En iyi atlar (II:129)

En iyi dostu (I:109)

En iyi giyitleri (II:248)

En iyi tekkeler (I:256)

En iyi yoldaş (I:109)

En iyi yöntem (II:207)

En kuytu yer (I:183)

En sert şekliyle (II:218)

En ufak bir suç (I:271)

En yalçın kayaya (I:114)

En yetkili kişiler (I:6)

En yüksek tepelerde (II:185)

- **Tamlananın neyden yapıldığını belirten niteleme sıfatları:**

Tamlamayı oluşturan her iki kurucunun da ek almadığı tamlama çeşididir. Bu gruptaki örnekler, nesnenin neyden yapıldığını veya neye benzediğini belirtir. Kimi dilciler bu örnekler takısız isim tamlaması adını vererek ilgili örnekleri ad tamlamaları grubuna dâhil eder. Ancak gruptaki örnekler dikkatle incelendiğinde tamlayan sözcüğün isimden önce gelerek ismi nitelediği görülmektedir. Bu sıfatlara ait bir özelliktir. Dolayısıyla ilgili örnekleri sıfat tamlaması başlığı altında incelemek gerekir.

Taradığımız kaynaklardan topladığımız örnekler aşağıda verilmiştir:

Ahşap tekneler (I:251)

Altın kafes (I:219)

Altın küpe (I:200)

Altın yüzük (I:198)

Gümüş. Altın. Elmas taşlı yüzükler (I:39)

Hasır donolu sandalyeler (I:46)

Hasır şapka (I:25)

Kerpiç ocağın (I:13)

Koyun yünü döşek (I:113)

Tahta masalar (I:50)

Taş bir yapı (I:251)

Taş plaka (II:246)

Tel tuzaklar (I:168)

Yün başlığını (II:16)

Yün şilteye (II:85)

- **Pekiştirilmiş sıfatlarla kurulan tamlamalar:**

Pekiştirme sıfatları, niteledikleri adın anlamını güçlendirmek için kullanılır. Bu tür sıfatlar, ünlü ile biten bir niteleme sıfatının ilk hecesinin sonuna getirilen /-m, -p, -r, -s/ ünsüzlerinden biriyle yapılıdır.

Derlediğimiz kaynaklardan topladığımız örnekler şunlardır:

Kıpkırmızı etler (I:74)

Yemyeşil ova (I:42)

- **İkilemelerle kurulan niteleme sıfatları:**

Sıfatlarda pekiştirme ikilemeler yoluyla da yapılabilir. Niteleme sıfatı durumundaki sözcük iki kez tekrarlanarak anlam pekiştirilir. Taradığımız kaynaklarda bu tür kullanımlara çokça rastladık. Bu aynı zamanda yazarın anlatımı pekiştirmek için kullandığı üslup özelliğidir.

Al al etler (I:73)

Ezim ezim üzümler (I:2)

İnce ince püsküller (I:107)

Mor mor çiçekler (II:155)

Mor mor yemişleri (I:5)

Oluk oluk su (I:42)

Pembe pembe çiçekler (I:18)

Pırıl pırıl keçiler (I:95)

Renk renk nebatat (I:5)

Ufak ufak düzlük (I:1)

Uzun uzun zakkumlar (I:18)

1.3.2 Belirtme Sıfatlarıyla Kurulan Sıfat Tamlamaları:

İsimleri sayı yönünden tamlayan; yerlerini işaret eden; özelliklerini belli belirsiz olarak bildiren; onların özelliklerini soran sıfatların tümüne belirtme sıfatları denir. KA'da da bu sıfatların kuruluşu ölçünlü dille örtüşmektedir.

1.3.2.1 Sayı bildiren sıfat tamlamaları:

Sayı sıfatları kendi aralarında asıl sayı sıfatı, üleştirme sayı sıfatı, kesir sayı sıfatı ve sıra sayı sıfatı olmak üzere dörde ayrılır. Sayı sıfatlarıyla ilgili örneklerimiz şunlardır:

- **Asıl sayı sıfatlarıyla kurulan sıfat tamlamaları:**

Varlıkların sayılarını net olarak ifade eden sıfatlardır. KA'da asıl sayı sıfatlarının kuruluşu ÖT'deki gibidir.

Altmış tane teke (II:96)

Bin metreden (II:171)

Dokuz ay (I:73)

On dört gün (I:200)

Yüz lira (II:182)

İncelediğimiz eserlerde en çok rastladığımız asıl sayı sıfatı örnekleri aşağıda verilmiştir:

Bir:

Bir baş soğan (I:203)

Bir bıçak (I:61)

Bir bohça (II:85)

Bir buçuk sene (II:19)

Bir gün bir gece (I:2)

Bir hafta (II:42)

Bir hellim (I:16)

Bir imam (I:3)

Bir kaşa (II:82)

Bir kaşık (I:62)

Bir kuru kemiğe (I:109)

Bir lira farkla (II:17)

Bir paket sigara (II:246)

Bir siyara (II:221)

Bir şişe betmez (II:126)

Bir urup küpe (II:34)

Bir yavru çocuk (II:66)

Bir yolcu arabası (I:46)

Bir yün döşek (I:107)

İki:

İki ay on gün (I:192)

İki bardak kırmızı şarap (I:99)

İki bareya (II:28)

İki bullicikden (I:66)
İki büyük kardeşi (I:17)
İki canlı Zühre (II:181)
İki de tanık (I:3)
İki gün (II:193)
İki ihtiyar (I:208)
İki karabina (II:114)
İki kardaş (I:226)
İki katlı (II:63)
İki katmer (I:213)
İki kısa tüfek (I:275)
İki küçük desti taze hellim (I:63)
İki sahan (I:127)
İki sandalye (I:216)
İki süvari (I:161)
İki yol (II:19)
İki yumurtanı (I:8)

Üç:

Üç adet gavurcuk (I:150)
Üç ay (I:197)
Üç dört yumurta (II:243)
Üç gün (I:197)
Üç iri desteban (I:75)
Üç kavisli çizgi (I:43)
Üç oğlu (II:265)
Üç şehidaya (II:205)
Üç tane nişan (I:162)
Üç zaptiye (I:71)

Dört:

Dört iri keçi (I:155)

Dört kurşun yarası (II:11)

Dört şilin (I:211)

Beş:

Beş ay (I:197)

Beş azılı kaçak (II:170)

Beş keçi (I:153)

Beş kişiyi (II:132)

Beş sene (I:81)

Beş tavuk (I:34)

Altı:

Altı adamıyla (II:156)

Altı ay (I:66)

Yedi:

Yedi adam (II:73)

Yedi dinden (I:12)

Yedi kişi (II:73)

Yedi sülaleden (I:12)

Sekiz:

Sekiz gün (II:113)

Sekiz kişi (I:182)

Yirmi:

Yirmi gün (II:52)

Yirmi keçi (II:241)

Yirmi lira daha (II:48)

Otuz:

Otuz keçiyi (II:39)

Otuz lira ceza (II:42)

• **Üleştirme sayı sıfatıyla kurulan sıfat tamlamaları:**

Bir bölme, bir ayırma, bir paylaşırma, bir dağıtma ifade eden sıfatlara üleştirme sayı sıfatları denir. Asıl sayı sıfatlarına –şAr eki getirilerek yapılır.

Birer sigara (I:109)

İkişer üçer muflonlar (II:231)

• **Kesir sayı sıfatıyla kurulan sıfat tamlamaları:**

Varlıkların parçalarının, bütüne olan oranlarını gösteren sıfatlardır.

Yarım ekmek (II:16)

• **Sıra sayı sıfatıyla kurulan sıfat tamlamaları:**

Nesnelerin sırasını ve derecesini belirten sayı sıfatlarıdır.

Birinci meze (I:2)

İlk kurşunu (II:247)

Son iş (I:226)

Son kaçak (II:245)

Üçüncü nefeste (II:247)

1.3.2.2 Belirsizlikle kurulan sıfat tamlamaları:

Bir ismi, ona kesinlik kazandırmaksızın işaret eden, isimleri belirsiz şekilde belirten sıfatlar belgisiz sıfatlardır. Belgisiz sıfatları belirsizlik bildirenler (bazı, kmi, birçok, birtakım vb.) ve genellik bildirenler (hiçbir, tüm, bütün, hepsi) olmak üzere iki başlık altında toplayabiliriz.

Taradığımız kaynaklarda karşımıza çıkan belgisiz sıfatlar şunlardır:

Başka insanlar (II:132)

Başka zaptiyeler (II:133)

Bir deniz kabuğundan (I:5)

Bir gün (I:198)

Bir tutam tuz (I:3)

Bir Türk köyü (I:5)

Biraz nane (I:99)

Biraz neşeli (II:36)

Bircez ay (I:8)

Bircez hayvan (I:87)

Birkaç guzalli (I:155)

Birkaç kilometre (I:5)

Birkaç kuruş (I:201)

Birkaç lokum (I:93)

Birkaç sene (II:151)

Birkaç tane gulicik (I:109)

Birkaç yaş (I:166)

Birkaç yıl (I:16)

Böyle adam (II:9)

Böyle çoban (II:195)

Her gün (I:205)

Her taraf (II:167)

Her türlü yemek (I:40)

Hiçbir köylü (II:75)

Hiçbir suç (II:11)

Kimi keçiler (I:194)

Kimi motosikletler (I:208)

Kimi zaptiyeler (I:208)

Tüm aile (I:215)

Tüm çobanlar (II:245)

Tüm eşkıyayı (II:129)

Tüm köy (II:67)

1.3.2.3 İşaret sıfatlarıyla kurulan sıfat tamlamaları:

İşaret sıfatları varlıkların, nesnelerin yerini gösteren onları işaret eden sıfatlardır.

Bu adam (I:151)

Bu dağlar (II:205)

Bu defteri (II:18)

Bu gece (II:36)

Bu halk (II:196)

Bu köy (II:55)

Bu parayı (II:42)

Bu taraflarda (II:9)

Bu ufak adam (I:148)

Bu uzun hikaye (I:49)

O gece (II:81)

O iri tekeleri (II:55)

O tarahlarda (II:182)

O veran köyde (II:14)

O yörelerden (II:110)

O zivaniyayı (I:14)

Öbür mahallede (I:99)

Öteki köylere (I:94)

Öteki oğlu (II:63)

Öteki zaptiyeler (II:189)

1.3.2.4 Soru sıfatıyla kurulan sıfat tamlamaları:

Soru sıfatları, isimlerin nitelik ve niceliklerini soru yoluyla öğrenmeyi amaçlayan sıfatlardır.

Hangi böğürtlenlikte (II:179)

Hangi çalıda (II:179)

Hangi inde (II:76)

Hangi kövdensin (I:96)

Hangi köye insem (II:35)

Hangi köylün (II:51)

Hangi taşı (II:157)

Hangi yeğenin (II:51)

Hangi zaptiye (II:245)

Kaç sene evvelinden (II:58)

Kaç tavşan (II:179)

Kaç tilki (II:179)

Kimin bu sütlü keçiler (II:37)

Kimin keçilerini (I:248)

Kimin kızı (I:175)

Nasıl tavşan (II:28)

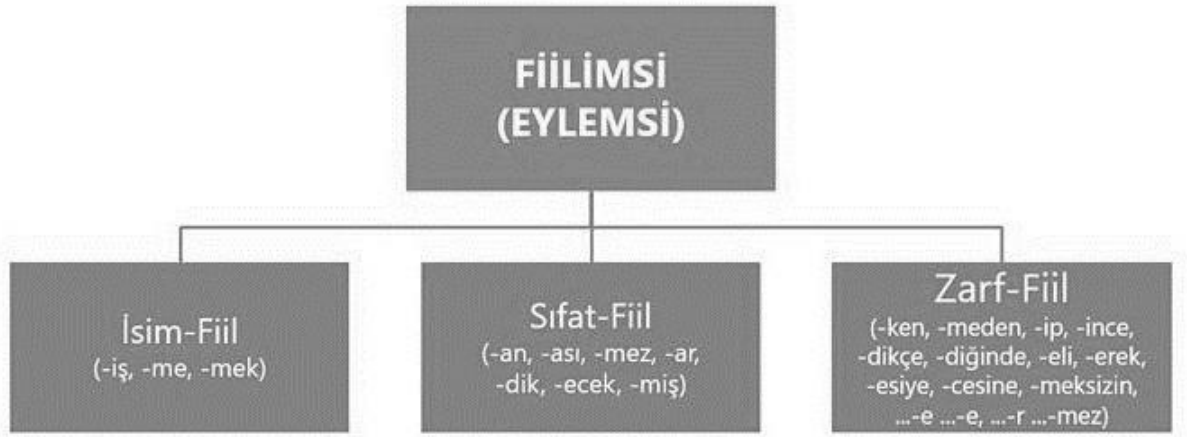
Ne vakıt (II:208)

2. FİİLİMSİ GRUPLARI

Fiilimsi, fiil kök veya gövdelerine ekler getirilerek türetilen; fiil özelliğini kaybederek cümlede isim, sıfat, zarf olarak kullanılan sözcüklerdir. Fiilimsiler, fiillerin aldığı fiil çekim eklerini yani şahıs ekleri, haber ve dilek kiplerini alamazlar. Fiilimsiler, bir fiil gibi olumsuz yapılabilir; olumsuzluk ekini (-mA) alabilirler. Fiilimsiler yarım yargı bildirir, cümlede doğrudan yüklem olamazlar. Ancak bir ek-fiil olarak veya yan cümlecikte yüklem olurlar. Yan cümlecikte özne, tümleç gibi öğelerde bulunabilir. Geçişli olanlar nesne de alabilirler.

Fiilimsiler; isim-fiil, sıfat-fiil ve zarf-fiil olmak üzere üçe ayrılır:

2.1 İSİM-FİİL (MASTAR) GRUBU

Bir hareket ismi ile ona bağlı tamlayıcı veya tamlayıcılarla kurulan kelime grubudur. Hareket ismi, -mAk, -mA ve -İş ekleri ile yapılır. Grubun ana unsuru hareket ismidir. Vurgu, hareket isminden önceki unsurdadır. Kuruluşu bakımından isim-fiil grupları ÖT ile benzerdir. KA'da ölçünlü dilden farklı olarak -mAk ekinin -mAg şeklinde de kullanıldığı bilinmektedir. İncelediğimiz kaynaklarda bu kullanım şekline rastlanmamıştır. KA'da -İş isim-fiil ekinin kullanımı diğer isim-fiil eklerine nazaran yaygın değildir. İsim-fiil grupları, söz dizimi içerisinde özne, yüklem, nesne ve dolaylı tümleç olarak görev yapar.

Taradığımız kaynaklardan derlediğimiz isim-fiil grupları şunlardır:

- **-mak/-mek eki ile yapılan isim-fiil grubu:**

Ağaca çıkmak (I:181)

Artık büyümek istedi (I:13)

At yetiştirmek (I:122)
Mida'yı doyumak kolay değil (I:127)
Muflon avlamak (I:114)
Öç almak için (I:133)
Polis mahkemesine gitmek üzere (I:277)
Yani demeğe getirmek istedin ki (I:269)

- **-Iř eki ile yapılan isim-fiil grubu:**

Bir sıçrayışta (I:253)
Gün doğuşuyla (I:141)
Güneşin usulca tepeye çıkışında (I:52)
Hayvanatlarının azalışına şaştı (I:75)
Her gidişimde (I:169)
Kaçış nedenini (I:254)
Keçilerin ikindi vakti dönüşlerinde (I:133)
Küçük yüreğinin daha fazla sıkışmasına (I:172)
Tüm keçilerin yitişinden (I:262)
Tüm keçilerinin çalınışına (I:261)

- **-ma/-me eki ile yapılan isim-fiil grubu:**

Analarına kavuşma sevinciyle (I:60)
At büyütmede ustaydı (I:122)
Ayağa kalkmağa (I:76)
Bir bağırmağa başlasa (I:83)
Büyük davar sahibi olmağa (I:53)
Görüşmemenin verdiği ivedilik (I:110)
Hiç suç işlememesi (I:209)
Hile sezmeğe çalıştı (I:161)

Onlarla aşık atmağa kalkanlar (I:207)
Osmanlı'dan kalma zaptiye fesleri (I:208)
Paramal hanından kalma bel ağrısı (I:40)
Ufak tefek dalaşmalar (I:51)
Vergi toplamağa (I:86)

2.2 SIFAT-FİİL (ORTAÇ) GRUBU

Bir sıfat-fiil unsuru ile ona bağlı söz yahut söz öbeklerinin oluşturduğu yapılardır. Bu grupta ana unsur sıfat-fiildir. Sıfat-fiil grubu, söz diziminde bütün ögelerin görevlerini yüklenebilir. Vurgu, sıfat-fiilden önceki unsurun üzerindedir. Sıfat-fiiller, fiillere getirilen “-An, -AsI, -mAz, -Ar, -dlk, -AcAk, -mIş” ekleri ile oluşturulur.

Taradığımız kaynaklardan derlediğimiz sıfat-fiil grupları şunlardır:

- **-An eki ile yapılan sıfat-fiil grubu:**

Askerre gidenlerin aileleri (I:274)
Azalan günleri (I:82)
Baf'ın bilinen mezdekisi (I:96)
Bu mapushaneye ilk düşen (I:67)
Cemal Mida'nın ocağında tüten odunlar (I:223)
Ceza gören (I:233)
Çamlıklarında beslenen manastır keçileri (I:249)
Çatırdayan gökyüzünden kopan kıvılcımlarla (I:121)
Çay içen yolcular (I:39)
Dağlardan eriyen kar (I:249)
Dağlardan gelen çobanlar (I:122)
Damak çatlatan, dil şıplatan samarella (I:60)
Düşen acemi süvariye (I:87)
Geçmişte kalan günahlarından (I:133)
Guruldayan midesine (I:96)
Güçlü akan su (I:173)
Gülmeyen dudakları (I:68)

Gülü andıran yaprakları (I:140)
Gür akan köpüklü sular (I:137)
Hapse giren girerdi (I:212)
İçki içen (I:93)
Karlı ormanlara doluşan keçiler (I:115)
Karnına örtülen ak çarşaf (I:223)
Kaya dibine yanaşan insanoğlundan (I:180)
Kayadan sızan pınar suları (I:45)
Kaynayan süttten kabaran parçacıklara (I:62)
Kendine dokunmayan yılan (I:158)
Kışşı düzlükte geçiren davarlar (I:250)
Kızıllaşan bulutlar arasında (I:149)
Koçu andıran boynuzları (I:1)
Köyün karararı yollarına (I:166)
Laden çalıısı yiyen keçi (I:133)
Mandranın avlusunda yatan sürüye (I:180)
Mapislik edeni (I:81)
Ocağın yanarı alevlerine (I:125)
Ocak ısısından akan terini (I:213)
Para getiren bir iş (I:81)
Saplıklarda gezinen ayık keçiler (I:113)
Sözü geçen adam (I:90)
Sütten artarı sıvı (I:217)
Tabacadan sarkan taze somunu (I:152)
Tilkileri yarı yolda susuz bırakan (I:137)
Uçuşarı keklikler (I:113)
Usuldan esen yelle (I:53)
Uyku bastırana dek (I:64)
Üzerine damlayan gözyaşıyle birlikte (I:13)

Yanlış gideni (I:183)

Yeraltına inen tüneller (I:144)

Yeşeren iki orkide (I:55)

Yükseklerden gelen su (I:68)

- **-AcAk eki ile yapılan sıfat-fiil grubu:**

Evlerine götüreceği biri (I:150)

Hapisten kurtulacağı güne (I:261)

Pastırmaları satacak yer (I:96)

Söyleneceklerin çokluğu (I:110)

Yapacak işleri (I:270)

- **-dİk eki ile yapılan sıfat-fiil grubu:**

Anasından duyduğu gelin-kaynana öyküsünü (I:264)

Anlayamadığı bir özlem (I:121)

Beklenmedik bir anda (I:254)

Benim olduğum yerde (I:171)

Bildiği duaları (I:189)

Fukaralığın kol gezdiği kırsallıklar (I:249)

Hep tanımadığımız yerlere (I:91)

Hırsızlık et yediğini (I:165)

İyicene kızdıktan sonra (I:11)

Karların eridiği berrak sular (I:171)

O gördüğün adam (I:92)

O gördüğün dağlar (I:204)

Soberbola suyunun geçtiği yerler (I:140)

Suyun geçtiği yerler (I:181)

Tanıdığı mahkûmlara (I:82)

Yeni uzattığı bıyıkları (I:112)

- **-mİş eki ile yapılan sıfat-fiil grubu:**

Çakılmış gibi yerde kaldı (I:118)

Kara fırında siye siye pişmiş ekmek (I:70)

Karayağda kızarmış incekiyım soğanlar (I:93)

Kor kesmiş kütüklerde (I:234)

Lokumu tanınmış Yeroşibu köyünden (I:95)

Nasır bağlamış yorgun boğazlar (I:2)

Ocaktan yayılan kor kesmiş ısılarda (I:223)

Sütten yeni kesilmiş oğlaklar (I:55)

- **-AsI eki ile yapılan sıfat-fiil grubu:**

Ekmeklenesi buğday (I:1)

Olası savaşıardan (I:232)

Yenilesi samarella (I:162)

Yutulası etler (I:156)

- **-mAz eki ile yapılan sıfat-fiil grubu:**

Eski, konuşmaz hali (I:40)

2.3 ZARF-FİİL (BAĞ-FİİL / ULAÇ) GRUBU

Bir zarf-fiil ve ona bağlı söz yahut söz öbeklerinin oluşturduğu yapılardır. Zarf-fiil grubun ana unsurudur. Zarf-fiil ekleri, eylemleri kendilerinden sonraki asıl eylemlere bağlar. Zarf-fiiller, fiillere getirilen “[-(y)^o p], [-(y) ArAk], [-(y) ^oncA], [-kAn], [-mAdAn], [-mAksIzIn], [-(y) All], [-DIkçA], [°r...mAz], [-AsIyA], [-cAsInA], [-DIğIndA]” ekleri ile oluşturulur. Bu eklerin geldiği sözcükler, tümce içinde tarz, bağ ve zaman ifade eder. (Eker, 2011:431)

Taradığımız kaynaklardan derlediğimiz zarf-fiil grupları şunlardır:

- **Zaman, başlama, sonlanma, sürme, bitme işlevindeki [-(y) ^oncA] ekiyle kurulan zarf-fiiller:**

Bafidissa türküsünü söyleyinca (I:147)

Bilinca ne edecen (I:79)

Böyüyüncaya kadar (I:101)
Bubamın iki keçisi eksik olunca (I:268)
Çarkı çevirince (I:69)
Dovurunca Emetulla (I:64)
Gün iyice ışıyuncaya dek (I:141)
İşin olunca (I:266)
İyi olunca (I:235)
Kar düşünce (I:170)
Kışın soğuk bastırınca (I:6)
Maden işi bitince (I:217)
Nar nar oluncaya değin (I:158)
Öfkesini alınca (I:249)
Raifa gelinca (I:170)
Sen çığırınca (I:169)
Sen deyincam (I:169)
Siz bize tokenmayınca (I:241)
Tepenin ardında kayboluncaya dek (I:221)
Yavrular boy atıncaya dek (I:133)

- **Bağlama işleviyle kurulan zarf-fiil grubu:**

Bir eylemi başka bir eyleme –İp ekleri alarak bağlayan zarf-fiil gruplarıdır.

Bu öylecene sürüp gidecek (I:164)

Geç vakitlere dek yiyip içti (I:85)

Hapislere girip çıktı (I:134)

- **Zaman kavramıyla ilişkili zarf-fiil grubu:**

Olayın o anda gerçekleştiğini veya olayın gerçekleştiği anı –kAn eklerini alarak belirten zarf-fiillerdir. KA’da ölçünlü dilden farklı olarak [-kAnA] şeklinde örneklerin de olduğu görülür.

Arkı yukarı giderken (I:71)

Birkaç koyun çalarkana (I:124)
Doğum yaparkan (I:145)
Drabeza'dan geçerkana (I:135)
Katmeri yerken (I:13)
Köye çıkarken (I:92)
Kukla'ya gideriken (I:168)
Lohoriyo geçerken (I:202)
Mida amcam uyurken (I:269)
Odunlar yanarkana (I:135)
Seni doğururkana (I:243)
Yolda giderkene (I:178)
Yolda giderkene (I:246)

• **Öncelik – Tezlik bildiren (-mAdAn) ekiyle kurulan zarf-fiiller:**

Bahar gelmeden (I:2)
Dereleri paça sıvamadan geçen (I:137)
Geç olmadan gidesin. (I:276)
Gün batmadan (I:268)
Güneş doğmadan (I:142)
Güneş tepeyi devirmeden (I:149)
Güneşe çıkmadan (I:182)
Hiç zorlanmadan (I:259)
Karakış gelmeden (I:256)
Kaş kararmadan (I:251)
Madene başlamadan önce (I:267)
Sabah olmadan (I:85)
Sen çıkmadan rastlaştık (I:264)

- **Tarz- Benzetme işlevinde [-cAsInA] ekiyle kurulan zarf-fiiller:**

- Cemal'a taparcasına (I:241)
Ciğer yakarcasına (I:141)
Eliyle koymuşcasına (I:254)
Fakirlikten yakınircasına (I:137)
İmik yırtarcasına (I:134)
Kayalıklardan gelircesine (I:229)
Uzun yolculuktan gelmişcesine (I:224)
Yüreğini akıttırcasına (I:229)

- **Tekrar ve sürerlik anlamında [-A...-A] ekiyle kurulan zarf-fiiller:**

- Ayakları sallana sallana (I:245)
Ayaklarını aç aça (I:97)
Çekiştire çekiştire (I:141)
Düşüne düşün (I:212)
İçini yiye yiye (I:157)
Kuyruk sallaya sallaya (I:18)
Oynaya oynaya (I:202)

- **Zaman bildirme işlevinde [-dlğIndA] ekiyle kurulan zarf-fiiller:**

- Cemal'ın işi çıktığında (I:133)
Mandraya geldiğinde (I:167)

- **Zaman ve sürerlik işlevinde [-All] ekiyle kurulan zarf-fiiller:**

- Bellerinde dolalı (I:146)
Haberini aldın alalı (I:79)
Sen büyüyeli (I:112)

- **Devamlılık bildiren, [-DIkçA] ekleriyle kurulan zarf-fiiller:**

- Havalar ısındıkça (I:59)

Kuyruğuna dokunmadıkça (I:140)

Sizin gibi dost zaptiyeler oldukça (I:130)

- **Durum/Tarz bildiren zarf-fiiller:**

Bu gruptaki zarf-fiiller, [- (y) ArAk] ekleriyle kurulmaktadır.

Ufkun çizgisine dalarak (I:114)

Vızıldayarak, ıslık çalarak (I:41)

Yaban nanelerinden esinlenerek (I:5)

- **Tezlik bildiren [°r...mAz] ekiyle kurulan zarf-fiiller:**

Kış mevsimi biter bitmez (I:103)

- **Şimdiki zamanı bildiren [-mAktA] ekiyle kurulan zarf-fiiller:**

Şingya çiğnemekte (I:55)

3. UNVAN VE BİRLEŞİK İSİM GRUPLARI

Unvan grubu, bir kişi adıyla bir unvan veya akrabalık gösteren ismin yan yana gelerek oluşturduğu kelime grubudur. Bu grupta unvan esas unsur, şahıs ismi ise yardımcı unsurdur. Bu iki unsur, eksiz birleşir. ÖT’de şahıs ismi başta, unvan veya akrabalık bildiren isim sonda bulunur. Unvan gruplarında vurgu, esas unsurun üzerindedir.

Birleşik isim grubu ise iki veya daha fazla kelimeli şahıs adlarının oluşturduğu kelime grubudur. Bu gruptaki isimler de eksiz birleşir. Tamlananı özel isim olan sıfat tamlamaları zamanla bir şahsa ad olmak üzere birleşik isim grubuna dönüşebilir (Karahana, 2014:69). Sıfat ile oluşturulmuş birleşik isim gruplarında ise vurgu yardımcı unsurun üzerindedir. Birleşik isim gruplarında özel ismi niteleyen unsur başta, şahıs ismi sonda bulunur. KA’da da kuruluş aynı şekildedir.

Kıbrıs Türkleri 1974 yılında çıkarılan “Türk Cemaatı Soyadı Kuralı”na kadar baba adını ikinci isim olarak kullanır. Ancak bu durum çoğu kez karışıklığa sebep olmuş ve toplum içinde lakap kullanımını yaygınlaştırmıştır. Kişiler fizikî bir özelliğinden, mesleğinden vb. ötürü kendilerine yakıştırılan lakaplarla anılmışlardır (Gümüştam, 2014:9). Mustafa Gökçeoğlu “*Kıbrıs Türk Takmaadlar ve Unvanlar Sözlüğü*”⁶ isimli eserinde Kıbrıs Türklerinin geçmişten bugüne kullandığı lakap ve takma adlarını derlemiştir.

İncelediğimiz kaynaklarda bulunan unvan ve birleşik isim grupları şunlardır:

- **Birinci unsuru yer adıyla ilişkili olan birleşik isim grupları:**

Ayannili Bilal (I:32)

Ayannili Cemal (I:66)

Aytumalı Ali Ali Bey (I:46)

Kuklalı Çalluda (I:105)

Malyalı Molla Tahir (I:52)

Pahnalı Niyofido (I:43)

Pisurili Salih (I:201)

Vreççalı Cemal (I:27)

Vreççalı Mida (I:53)

---

⁶ GÖKÇEOĞLU, Mustafa (2007), Kıbrıs Türk Takmaadlar ve Unvanlar Sözlüğü, Lefkoşa: Gökçeoğlu Yayınları.

- **Birinci unsuru meslek adıyla ilişkili olan unvan ve birleşik isim grupları:**

Arabacı Ali (I:47)
Çengi Selena (I:33)
Çoban Nazım (I:171)
Çoban Salih Beradigo (I:11)
Değirmenci Mazlum (I:66)
Deveci Salih (I:39)
Doktor İhsan Ali (I:34)
Hakim Rauf Efendi (I:65)
İliya Çavuş (I:75)
Kahveci Hüseyin (I:48)
Karagözcü Kani (I:3)
Karakol Çavuşu Onisoforos Andoni (I:209)
Lautacı Derviş (I:216)
Musa Çavuş (I:62)
Nisiforos Çavuş (I:240)
Ormancı Yorgi (I:68)
Şöför Şükrü Usta (I:46)
Tahsildar Ziya (I:86)
Zurnacı Mustafa (I:216)
Zübeyir Zaptiye (I:61)

- **Birinci unsuru toplumsal statü belirten birleşik isimler:**

Muhtar Ahmet Said (I:176)
Muhtar Alırıza (I:6)
Muhtar Hasan Efendi (I:36)

- **İkinci unsuru toplumsal statü belirten unvan grupları:**

Amet Tahsin Ağa (I:49)
Amet Zelha Kadın (I:48)

Cemal Efendi (I:87)
Elmas Efendi (I:51)
Fuat Efendi (I:124)
Hasan Hüseyin Efendi (I:209)
Hasan Kahya (I:210)
Kostağı Efendi (I:260)
Memet Kadın Efendi (I:49)
Musa Efendi (I:47)
Mustafa Hüseyin Paşa'nın (I:59)
Zalihe Hanım (I:225)
Ziya Efendi (I:89)

- **Birinci unsuru benzetmeye dayalı sıfat olanlar:**

Kaçak Ali (I:66)
Kara Mustafa (I:48)
Kara Saliha (I:192)
Sarı Şükrü (I:46)

- **Birinci unsuru vasıf belirtenler:**

Bıyıklı Hüseyin Halil (I:34)
Deli Amet (I:50)
Sağır Mustafa (I:80)

4. SAYI GRUPLARI

Sayı grupları, basamak sistemine göre iki veya daha fazla kelimedenden oluşan sayıları ifade etmek üzere kurulan söz öbekleridir. Büyük sayı önce, küçük sayı sonra getirilerek yapılır. Sayı isimleri ek almadan birleşir ve ayrı yazılırlar. Kelime gruplarında ve cümle içerisinde sayı görevi yaparlar. Vurgu, küçük sayının üzerindedir.

Kelime grubu hâlindeki sayılar, sıfat tamlaması veya sayı grubu kuruluşundadır. Genellikle ana sayılar sıfat tamlaması, ara sayılar sayı grubudur. Vurgu, sıfat tamlamasında başta, sayı grubunda sonda bulunur (Karahan, 2014:72).

Üç yüz, dört bin, otuz iki milyon (sıfat tamlaması)

On dört, elli beş, yüz kırk altı (sayı grubu)

Ölçünlü Türkçede sayılar ayrı sözcüklerle, sıfat tamlamalarıyla, sayı gruplarıyla olmak üzere üç ayrı şekilde ifade edilir. Büyük sayı ya da küçük sayılar kendi arasında ayrıca bir sayı grubu meydana getirebilir. Bu durumda *zincirleme sayı grubu* ortaya çıkar. Sayı gruplarında dikkat edilecek en önemli husus, birinci sayının büyük sayı olmasıdır. Eğer, ilki küçük sayı, ikincisi büyük sayı ise, sayı grubu olmaz. Bu tür kuruluşlar sıfat tamlaması olarak kabul edilir. Matematiksel ifadeyle sıfat tamlaması çarpma (x), sayı grubu ise toplama (+) durumundadır (Eker, 2011:430).

Yirmi bir (21) yirmi + bir (20 + 1)

İki bin (2000) iki x bin (2 x 1000)

KA'da da sayı grubu kuruluşları ÖT ile aynıdır. Kaynaklarımızdan derlediğimiz sayı grupları şu şekildedir:

Beş yüz lira (II:138)

Bin dokuz yüz otuz dörtte (II:171)

Bin dokuz yüz otuzlu yıllar (I:1)

İki yüz lira (II:116)

On üçünde (I:47)

Taranan eserlerde sayıların kimi kez birleşik yazıldığını gördük. Bu, roman yazarının bireysel tercihidir.

Bin otuzüç (I:257)

Birbuçuk senede (I:189)

Dokuzyüz oniki senesinde (I:49)
Dörtbin insanı (II:248)
Dörtbin nüfuslu (II:239)
Onbeş sene (I:104)
Onbeş yaşında delikanlı (II:116)
Onbeş-onaltısında (I:157)
Onbeşte bir (I:211)
Onüç yaşında (I:197)
Otuzüç keçimi (II:42)
Otuzüç tane (I:246)
Yıl otzaltı (I:207)

5. BAĞLAMA GRUPLARI

Eş değerli iki veya daha fazla isim unsurunun vb. bir bağlama edatıyla (ve, veya, ile, ilâ, fakat, ama, değil, ya da vb.) oluşturduğu kelime grubudur. Bağlama grubunda bulunan her unsur, esas unsur niteliğindedir. Bağlama grupları cümlede çeşitli görevlerde (isim, sıfat, zarf) kullanılabilir. Bunun yanında bağlama grupları isim tamlamalarında tamlayan ve tamlanan, sıfat tamlamalarında tamlayan ve edat gruplarında isim unsuru olarak kullanılırlar. Grupta yer alan her unsur kendi vurgusunu üstlenir. KA'da da bağlama gruplarının ÖT'den farklı olmadığı görülmektedir. KA'ya özgü olan taraf bağlama görevi üstlenen bağlaçların yöreye özgü söyleyiş özelliği kazanabilmesidir.

İsim unsuru + bağlama edatı + isim unsuru = bağlama grubu

Mai + ve + Siyah = Mai ve Siyah

İkiden fazla isim unsuru olan bir bağlama grubunda “ve” bağlama edatı, son iki unsur arasında yer alır.

İsim unsuru + isim unsuru + bağlama edatı + isim unsuru = bağlama grubu

Okumak + anlamak + ve + uygulamak = okumak, anlamak ve uygulamak

“ne... ne...”, “hem... hem...”, “da... da...”, “ister... ister”, “ya... ya...”, “mi... mi...”, “gerek... gerek...” gibi bağlama edatlarıyla kurulan bir bağlama grubunda edatlar, isim unsurlarının başında veya sonunda bulunur (Karahana, 2014:66).

Ne Ali ne Ayşe

Eski mi yeni mi bilinmez

Bağlama grupları için çalışmamızdan derlediğimiz örnekler şunlardır:

- **“ile/ila” bağlacı ile kurulanlar:**

“İle” bağlama edatının ekleşmiş şekli olan (-y)IA bağlama eki de isim unsurlarını bağlayabilir (Karahana, 2014:66). “İle” bağlacının ekleşme eğilimi çok kuvvetlidir. Ölçünlü dilde görülen (-y)IA şekli, KA'da ekleşme ve geriye doğru benzeşme sonucu (I)nan şeklinde de görülebilir (Gürkan, 1997: 35).

Taranan iki romanda yazarın yöresel ağız özelliği olarak “ile” bağlacını tam ekleştirmedeği yahut ünlü uyumu kuralının dışında kullandığı da inceleme sırasında görülmüştür.

Allah ila canınız (I:183)

Bilal ile Abdulla'nın bacısına (I:157)

Evdeşi ile bir oğlu (I:70)

Fatmacık ile Yusufcuk (I:55)

Fuat çavuşla ekbayesi (I:128)

Raifa ile Durali (II:81)

Saliha'yla Zalihe'nin (II:19)

Sevi ile nefret (II:163)

- **“ama” bağlacı ile kurulanlar:**

Genellikle olumlu ve olumsuz olan iki vasfin bu bağlaçla bağlanarak öbek oluşturduğu görülmüştür.

Ezik ama vakarlı (I:65)

Rahat ama dingin (I:73)

Ufacık tefecik ama becerikli (I:192)

Ufak boylu ama güçlü delikanlı (I:130)

- **“lâkin” bağlacı ile kurulanlar:**

Mida'nın kısa lâkin dolu cüssesinden (I:260)

- **“da...da” bağlacı ile kurulanlar:**

Pekiştirme kavramıyla birlikte eş değerli unsurları birbirine bağlamak üzere “da...da” bağlacı kullanılmıştır.

Aha anan da buban da böğründe (I:200)

Seni da ananı da geçindirecem (I:199)

Vallaha da helal, billaha da helal (I:8)

Yazıhanem da bakkal tükânım da aynı yerde (I:93)

- **“hem...hem” bağlacı ile kurulanlar:**

Ortak ögeleri üsteleme, çokluk, abartı gibi değişik işlevlerde birbirine bağlamak için “hem...hem” bağlacından yararlanıldığı; bu şekilde bağlama grubu oluşturulduğu görülmüştür.

...hem iki teneke hellim yedirdin zaptiyeye hem da seni kollamadılar (I:68)

Hem anaç hem yürekli (II:136)

Hem annesi hem babası ölmüş (I:47)

Hem ekecem hem sürecem (I:200)

Hem gavurata hem da İngilatı savurttu (I:12)

Hem insanlar kutsanacak hem de insanlara gözdağı verilecek (II:263)

Hem işçiydi hem de davarına bakardı (I:210)

Hem kahvehane hem bakkallık (II:110)

Hem keçilerimi çaldılar hem da beni mapusa tıkdırdılar (I:67)

Hem kendi içer hem sohbet eder (II:272)

Hem muhtarlık hem de bakkallık yapardı (I:90)

Hem ziyaret hem de ticaret (I:32)

- **“ne...ne” bağlacı ile kurulanlar:**

Ortak unsurları bağlarken olumsuzluk anlamı da taşıyan “ne...ne” bağlacının KA’da kullanımı ölçünlü dille benzerdir. Ancak, bu bölge ağzında devrik söz dizimi sebebiyle eş değerli unsurlar arasına cümlenin ögeleri karışabilmektedir.

Ne bir keçi gurtuldu elinden ne da bir muflon (I:14)

Ne cira bıraktılar ne da Türk kızı (I:20)

Ne keçim kaldı ne da başka bir şey (I:272)

Ne lezzet ne tat (I:2)

Ne senin maline göz koyallar ne da benim (I:129)

Ne anası konuştu ne de babası (II:45)

Ne arabı vurdu ne da kimseleri (II:259)

Ne avrat dinledi ne çocuk (II:116)

Ne beyaz eşek var ne da kara eşek (II:70)

Ne çocuk dinlerim ne da çoluk (II:35)

Ne değirmen kaldı ne da Şey (II:27)
Ne gebe ne bir Şey (II:193)
Ne İngilizat dinler ne da biŐey (II:44)
Ne keçi kaldı ne da mal (II:256)
Ne lamba yakar ne da birŐey (II:189)
Ne pastırma var ne da nevvale (II:215)
Ne teke bıraktı mandrada ne da oğlak (II:17)
Ne tepe dinledi ne de bayır (II:131)
Ne Urum ne da Türk (II:205)
Ne urumlar söyler ne da bu tarahlarda yaşayan insanlar (II:217)
Ne yardım isterik ne da biŐey (II:215)

6. BİRLEŞİK FİİL GRUPLARI

Birleşik fiiller, bir isim veya fiil unsuruyla bir yardımcı fiilin birleşmesiyle meydana gelen kelime gruplarıdır. Birleşik fiiller, “bir hareketi karşılayan birleşik fiiller” ve “bir hareketi tasvir eden birleşik fiiller” olmak üzere iki grupta incelenebilir:

6.1 Bir Hareketi Karşılayan Birleşik Fiiller

Bir isim ile bir fiil unsurunun birleşmesiyle meydana gelen birleşik fiillerdir. “et-, ol-, yap-, eyle-, kıl-” yardımcı fiilleri ile oluşturulurlar. İsim esas unsurdur, başta bulunur; yardımcı fiil ise sonda bulunur.

6.1.1 Ad veya Ad Öbeğiyle Bir Yardımcı Fiilden Oluşan Birleşik Fiiller:

Bu gruptaki birleşik fiillerde, ana unsur olan ad soylu kelime veya öbek, yardımcı fiil unsuruyla birleşerek yeni bir söz dizimsel yapı oluşturur.

Derlediğimiz kaynaklardan konuyla ilgili örnekler aşağıda verilmiştir:

- “et-” yardımcı fiili ile yapılan birleşik fiiller:

Alay ederlerdi (I:20)

Beraat etti (I:49)

Çabuk et (I:21)

Darmadağın etti (I:147)

Davet edersin (I:157)

Derdest etti (I:246)

Devam ettiler (I:27)

Dörtal etti (I:117)

Elde ederdi (I:195)

Eziyet etti (I:272)

Hazırlık eder (I:81)

Hedaye etti (I:107)

Hizmet eder (I:31)

Hoşbeş etti (I:209)

Hörmet etsin (I:109)

İflah etmedi (I:192)

İhdar etsin (I:109)

İhsan etti (I:160)

İhya ettiniz (I:130)
İkna ettiler (I:131)
İkram etti (I:61)
İskemleyle kavga eder (I:49)
İspat etsinler (I:246)
İşaret etti (I:212)
İtimat etmem (I:234)
Kabahat ettik (I:157)
Kabul etmeyeceydin (I:68)
Kalleşlik etti (I:35)
Kolaçan etti (I:33)
Laport ettiler (I:246)
Memnun edecem (I:199)
Merak etme (I:77)
Pişman ederdi (I:17)
Rahat etsin (I:121)
Rezil ettim (I:76)
Rica etti (I:254)
Sağır edecen (I:106)
Ses etmedi (I:148)
Sirkat ettin (I:62)
Şikâyet ettiler (I:68)
Tarh ederik (I:91)
Tarif ettim (I:269)
Tarümar etti (I:150)
Tebrik edeyim (I:163)
Tehdit etme (I:273)
Teklifat ettik (I:193)
Teslim etti (I:260)

Tesviye da etti seni (I:107)

Tımar edesin (I:135)

Töbe ettiler (I:59)

Veda etti (I:256)

Yardım etti (I:14)

Yarenlik ettin (I:99)

Yemin etti (I:254)

İncelediğimiz eserlerde “et-” yardımcı fiilinin “yap-” fiili veya başka fiillerin yerine kullanıldığına da rastladık. Bu kullanım KA’nın karakteristik bir özelliğidir. İlgili örnekler şunlardır:

Bayram etti (II:247)

Çocuk etti (II:71)

Dörtmal etti (I:117)

Düğün edecek (II:54)

Sağır edecen (I:106)

Ses etmedi (I:148)

Üstte verilen örneklerde de görüleceği üzere “et-” yardımcı fiilinin ünsüzü, birçok durumda tonlulaşmakta veya üzerine aldığı tonsuz eklerde yarı tonlulaşmaya yol açarak uyum dışı kullanılmaktadır.

Çobanlık etdim (I:38)

Tikat edin (I:38)

Tek başına kullanılamayan veya kullanıldıklarında aslî şekillerini koruyamayan bazı isimler, ilgili yardımcı fiile ulanarak telaffuz edilir. Bu söyleyiş özelliği taranan eserlerde birleşik fiillerin bitişik yazımıyla karşımıza çıkmıştır. Öte yandan, ulamaya bağlı olarak yazarın ölçünlü dilde bitişik yazılmayan birçok fiili söyleyişle ilişkilendirmesi ve bitişik yazması dikkatle ele alınmalıdır.

Affetmem (I:17)

Ahdettim (II:185)

Darbetmekten (I:66)
Eyetti (I:246)
Farkettirmeden (I:95)
Garketmek (II:65)
Halletti (I:262)
Harbetti (I:12)
Hazzetmeyik (I:50)
Mafedecek (I:232)
Metettin (I:99)
Sabretsin (I:193)
Seyrede ede (I:24)
Seyrediyordu (I:173)
Takıbederim (I:87)
Yokedecem (I:67)
Zannederim (I:146)
Zaptetmek kolay değil (I:141)

• **“ol-” yardımcı fiili ile yapılan birleşik fiiller:**

Adam oldu (I:22)
Aklında olsun (I:69)
Allah yardımcısı olsun (II:246)
Allaha emanet ol (II:139)
Az konuşur oldu (I:22)
Bariya olduk (I:99)
Geçmiş olsun (I:267)
Haram olsun (I:8)
Hasta olursan (I:199)
Hayırlı olacak (I:199)
Hediyem olsun (I:101)

İnsancıklara yem olur (I:2)

Mukayyet olasın (I:190)

Rahat oluruk (I:188)

Tayin oldu (I:163)

Telef olmasın (II:136)

Teslim ol (II:132)

Yoldaş oldu (I:23)

Ziyade olsun (I:16)

Tek başına kullanılamayan veya kullanıldıklarında aslî şekillerini koruyamayan bazı isimler, ilgili yardımcı fiile bitişik yazılır.

Aşkolsun (I:101)

Başın sağolsun (II:128)

Garkoldu (II:212)

Hayrola (I:53)

Husolun (I:213)

Mafolmaycan (I:198)

Tüm betlikler kaybola (I:53)

Zayıbolun (I:81)

Zayoldu (I:127)

KA'da devrik söz dizimi, cümlede sık görülen bir özelliktir. Bu devrik yapı, daha az olmak üzere kelime gruplarına da yansır. İsim unsurunun başta, fiil unsurunun sonda bulunduğu birleşik fiil yapısı, bazen tam tersi şekilde de kurulabilir.

Olayım kurban (I:135)

- **“yap-” yardımcı fiili ile yapılan birleşik fiiller:**

Hılafat yapar (I:158)

Kebab yaptılar (I:20)

Şahitlik yaptı (I:50)

- **“eyle-” yardımcı fiili ile yapılan birleşik fiiller:**

Allah kabul eylesin (I:199)

Allah rahmet eylesin (I:85)

Geçmiş eyleye (I:66)

Seyreyledi (I:157)

- **“kıl-” yardımcı fiili ile yapılan birleşik fiiller:**

KA’da “kıl-” yardımcı fiilinin kullanımını yaygın değildir. İncelediğimiz kaynaklarda ilgili yardımcı fiil ile ilgili örnek bulunamamıştır.

6.1.2 Anlamca Kaynaşmış (Deyimleşmiş) Birleşik Fiiller:

Anlamca kaynaşmış bileşik fiiller, bir araya gelen ad ve eylemden kimi zaman birinin kimi zamanda her ikisinin gerçek anlamlarından uzaklaşarak anlamca kaynaşmasıyla oluşan bileşik eylemlerdir. İsim unsuru başta, fiil unsuru ise sonda bulunur. Vurgu, isim unsurunun üzerindedir.

Konuyla ilgili örnekler şunlardır:

Adam etmek (I:51)

Baş koyacaktı (I:23)

Başgöz ettiler (I:199)

El attı (I:141)

Göz kulak olun (I:253)

Güven duydu (I:23)

Hayran kaldılar (I:148)

Haz duydu (I:23)

İrzına geçtiler (I:21)

Karar verdi (I:193)

Kulak verdiler (I:136)

Sahip çıktı (I:22)

Yanıt verdiler (I:24)

6.2. Bir Hareketi Tasvir Eden Birleşik Fiiller

Zarf-fiil eki taşıyan bir fiil unsuru ile bir tasviri fiilin birleşmesiyle oluşan birleşik fiillerdir. Asıl fiile “ver- (tezlik), bil- (yeterlik), kal-, gel-, dur- (sürerlik), yaz- (yaklaşma), gör- (bitiş)” ekleri getirilerek oluşturulur. Zarf-fiil eki taşıyan fiil unsuru esas unsurdur, başta bulunur. Tasviri fiil ise sonda bulunur.

- **“bil-” tasviri fiili ile yapılan birleşik fiiller:**

Bu tasviri fiil, eklendiği sözcüğe yeterlik ve ihtimal anlamlarını kazandırır.

Belirebilecek (I:140)

Dilim dilim kesilebilen (II:264)

Duyabilenlere (I:180)

Her hedefi vurabilen (II:241)

İnebilirdi (I:44)

Tek yapabildiği (I:73)

- **“kal-, gel-, dur-” tasviri fiilleri ile yapılan birleşik fiiller:**

Eklendiği fiile beklenmezlik ve sürerlik anlamlarını kazandıran tasviri fiillerdir.

Bakadurdu (II:25)

Bakakaldılar (I:148)

Donakaldın (I:79)

Kalakaldı (I:228)

Susa durdurdu (I:49)

Unutulageldi (I:211)

Uyuyakaldı (II:234)

Yapılagelen (II:188)

- **“ver-” tasviri fiili ile yapılan birleşik fiiller:**

Eklendiği fiile tezlik anlamı kazandıran tasviri fiildir.

Kap-salıverdi (I:156)

Koyverdi (II:39)

7. ÜNLEM GRUPLARI

Bir ünlem (a, ey, ya, yahu, be, bre, ay, hey vb.) ile bir isim unsurunun meydana getirdiği kelime gruplarıdır. Ünlem grupları sevinç, üzüntü, korku, pişmanlık, hayret, endişe vb. duyguları ifade etmek amacıyla kurulur. Bu grupta ünlem olan unsurun kesin ve belli bir yeri yoktur. Çoğunlukla cümle başında kullanılmakla birlikte cümle sonunda da kullanılabilirler (Korkmaz, 2014:962). Vurgu, ünlem olan unsurun üzerindedir.

ünlem + isim unsuru = ünlem grubu

Ey + Türk istiklâlinin evlâdı!

KA'da sıklıkla kullanılan ünlemler şunlardır: a/â, ah, aman, eh, eyvah, ha, hah, keşke, maalesef, of, oh, sakın, vallahi, vay, a/e, be, bre, hadi (hade)/haydi, hey, ilâhi, olân, ya, yahu. KA'da kullanılan ünlemler çoğunlukla ses taklidi olarak oluşmuştur (Gürkan, 1997).

Taradığımız kaynaklardan tespit ettiğimiz ünlem grupları şunlardır:

- **A**

Coşkulu bir tonla söylenmiş, ad değerindeki sözcükler (eytişler) de birer ünlem sayılırlar. "A" ünlemi seslenme, hitap bildirir.

A buba (I:11)

A herif (II:16)

A Nihat (II:130)

A Saliha (II:191)

A Zalhe (II:70)

A Ziya (II:216)

Karnımız acıktı a Cemal (I:24)

- **Ah**

Üzüntü, acıma, yakınma, sitem, karamsarlık gibi duyguları ifade eden ünlemdir.

Ah anam (II:45)

Ah bre Hasip (I:33)

Ah Cemal'ım (II:19)

Ah gavole (I:168)

Ah kardaşım (II:19)

Ah ne idim ne oldum (II:24)

Ah oğlum (II:248)

Ah refikim Nihat (II:133)

- **Aman**

Aman Cemal'ım (II:71)

- **Be**

Kızma, şaşma ve azarlama ifade eden ünlemdir. KA'da senli benli konuşmalarda seslenme anlamında da kullanılır.

Be Çavuş (II:219)

Be Hasan Dayı (II:18)

Be refik (II:267)

Çıkar be o defteri (II:18)

Hoş geldin be Cemal (II:18)

Ne var be herif (I:9)

- **Bre**

Seslenme, hitap bildiren ünlem grubudur.

Bre bareyalar (I:44)

Bre Bilal (I:37)

Bre deli karı (II:18)

Bre Durali (II:23)

Bre herif (II:13)

Bre Memet kardaş (I:7)

Bre mendebur (II:26)

Bre Mida (II:18)

Bre Raifa (II:22)

Bre uşaklar (I:39)

Bre utanmaz (I:37)

Getir bre genapla (I:14)

Kimdir bre çocuk buban (I:36)

- **Ey**

Ey çamlar tepeler (II:180)

Ey Kıbrıs halkı (II:196)

- **Hey**

Hey Allah'ım (II:268)

Hey ya Cemal'ım (II:77)

- **Olan/Oran**

Olan veledizna (I:10)

Oran yeğen (II:138)

- **Vay**

Şaşkınlık, teessüf ve pişmanlık ifade eden ünlemdir.

Vay Cemal'ım (II:205)

Vay ciğerparem (I:77)

Vay Cumali (II:26)

Vay da bir bulayım (I:55)

Vay deyyuslar (I:54)

Vay gavole (I:167)

Vay gavorkana (I:150)

Vay Kallo'ya (I:51)

Vay ki bre Hüseyin Halil Ağa (I:35)

Vay şu eşşek hırsızına (I:44)

Vay yeğenim (II:41)

8. AİTLİK GRUBU

Aitlik grubu, aitlik eki olan “-ki” ile kurulan kelime grubudur (Eker, 2011:427). İsim çekim grubunda bulunan aitlik eki, eklendiği isimlere iyelik eklerine benzer bir işlev kazandırır, aitlik unsurunu pekiştirir. Aitlik eki eklendiği kelimeye bitişik yazılır, bu sebeple bağlaç ve ilgeç olan “-ki”den ayrılır. Bu ek bazı kalıplaşmış örnekler dışında (bugünkü, dünkü vb.) ünlü uyumlarına girmez. Aitlik ekinin bir diğer işlevi de eklenmiş olduğu isme sıfat işlevi kazandırmasıdır. Aitlik eki şahıs eklerine eklenirse sözcüğü zamir yapar, bir adın tekrar edilmesini engelleyerek kavramın karşılanmasını sağlar.

Aitlik grubu, ismin genellikle yalın, bulunma ve ilgi hâllerinden sonra; kimi kez de ayrılma hâlinden sonra kelime tabanlarına “-ki” ekinin eklenmesi sonucu kurulur. ÖT’de kullanılan aitlik eki tek şekillidir. Bu durum KA’da farklılık gösterir. “-ki” eki, ekleneceği kelimedeki seslik uyuma göre “-k^o” şekillerinde de görülmektedir.

isim unsuru + [-Ø/-DA/-DAn/-(n)In] + aitlik eki (-ki)

akşamki yemek

Aitlik ekinden sonra ismin belirtme, yönelme, bulunma, ayrılma ve ilgi hâli çekimlerinde bağlantı zamir -n’ siyle sağlanır: “Seninkini daha çok beğendim.” KA’da ÖT’den farklı olarak zamir -n’sinin yanında /-y-/ yardımcı sesi de kullanılmaktadır: “Bizimkiyi gördümün?”

Taradığımız kaynaklardan aitlik grubu için derlediğimiz örnekler şunlardır:

Aşağıdaki değirmende (II:56)

Aşağıdaki pınardan (I:92)

Çalluda’nınki denli büyük davarlar (I:13)

Çenesinin sağ tarafındaki ufak benini (I:27)

Elindeki ipi (I:41)

Evvelki cezaları (II:18)

İçindeki hayvan (II:170)

Mesellerdeki Anka kuşu (II:23)

Ocaktaki kütüklere (I:13)

Ocaktaki saca (I:11)

Sahuri merasındaki mandrasına (I:83)

Yanındaki çobanlara (I:114)

Yumuşacık döşeklerdeki hali (I:126)

9. İLGEÇ (EDAT) GRUPLARI

İlgeçler (edatlar), tek başlarına kullanıldıklarında bir anlam taşımayan, cümle içerisinde sözcükler arasında anlam ilgisi kuran ve kendileri de anlam kazanan sözcüklerdir. Bu bakımdan ilgeçler anlamlarıyla değil görevleri yönünden önem taşırlar. İlgeç grubu ise bir isim unsuru ile bir çekim edatından (ile, için, kadar, göre, diye, rağmen, karşı, doğru, gibi, dolayı vb.) oluşan kelime grubudur. İlgeç gruplarında isim unsuru başta, çekim edatı sonda bulunur. Birleşme, ekli veya eksiz olabilir. Vurgu, isim unsurunun üzerindedir. Kıbrıs ağzında ilgeçler ölçünlü dille ortak olmasına karşılık yöresel söyleyiş farklılıklarıyla karakterize olmuştur. İlgili ilgeçlerin söz diziminde kelime grubu oluştururken ölçünlü dilden farklı bir yapı özelliği taşımadığı aşağıda değerlendirilen örneklerden de görülecektir.

Edat grubu, söz dizimi içinde sıfat, zarf ve isim görevi yapar, ek fiil olarak yüklem olabilir. Grup, yapısındaki edatın türüne göre *zaman*, *yön*, *durum*, *benzetme*, *sebep*, *miktar*, *şart* vs. bildirir (Karahana, 2014:64).

isim unsuru + çekim edatı = ilgeç grubu

çocuklar + için

Süer Eker, ilgeç gruplarını “Bir ad soylu sözcüğün, yalın durumda ya da yaklaşma, uzaklaşma, ilgi durumu eklerinden birini alarak, bir son çekim edatına bağlanmasıyla oluşan kelime grubudur.” şeklinde tanımlamaktadır (Eker, 2011:430).

Taradığımız kaynaklardan topladığımız örnekleri şöyle sıralayabiliriz:

- **Değın**

Gün ışıyana değın (II:104)

Sabaha değın (II:104)

Uzun göğe değın erişen çamlar (II:88)

- **İle**

Bu ilgecin Kıbrıs ağzında gündelik konuşmada ölçünlü dilde görülmeyen ses özellikleri bulunur. Ancak, taranan eserlerde dizgiyle ilgili düzeltmelerden kaynaklı olarak söyleyiş özelliklere eserlere yansıtılmamıştır.

Ahbaplarıyla yedi (II:111)

At arabasıylan yük taşır (I:80)

Bafidi edasıyle (II:111)

Bareyalarıyla birlikte (I:96)
Beygirila geldi (I:108)
Bilalıla Abdulla (I:62)
Böğründen vurulsun kurşunlarla (II:10)
Düşlerle haşır neşir (I:131)
Gürültüyle istiyeye doluştu (I:60)
Hapodami popazlarıyla bile ahbap (I:101)
Hindustani askerlerle nasıl gittin (II:92)
Hükümetle başı dertte (II:10)
İskemleyle kavga arar (I:49)
İyi geçinirik urumlarla (I:50)
Karabinasının kondağıyla (II:116)
Keskin ıslığıyla (I:114)
Kısık gözlerle etkiledi (I:26)
O ipinan da üçünü da bağladı (I:71)
Oğlunu katırla saldı (II:138)
Otomobille geldim (I:90)
Paslı dişleriyle çiğnedi (I:13)
Sabah iştahıyla (II:106)
Sabahın açığıyla (II:106)
Sağ eliyle (II:114)
Sağ selametilana gidin (I:48)
Sahuri onun keçileriyle dolu (II:131)
Son damlasıyla el yıkadılar (I:25)
Tanaşdığım bir balligari gencila (I:80)
Tek kurşunla hedefi vururdu (II:106)
Tüfegin kondağıyla (II:118)
Uğraşma böyle şeylerilan (I:111)
Urganla birbirine bağladı (I:63)

Verilenle yetinmeli (I:70)
Yunanıla bir oldu (I:112)
Yunanıla meşveret (I:112)
Zaptiyeler nal sesleriyle dağları inletmekte (I:81)
Zaptiyelerle dağlarda kovalamaca (I:131)
Zeytin yapraklarıyla dumanlandı (I:84)
Zorbalıkla elde edenler (I:66)
Zühre'yle olan sevilerini (II:131)

Benzetme edatıyla kurulan ilgeç grupları:

- **Gibi**

“Gibi” ilgeci cümleye eşitlik ve benzerlik anlamı katar.

Ağnaştığımız gibi (II:102)
Balıklar gibi (II:38)
Benim gibi adamın (II:28)
Bildiğin gibi et (II:77)
Canavar gibi adam (II:23)
Çoban topuzu gibi (II:114)
Dürbün gibi (II:70)
Elindeki tavşan gibi (II:54)
Eriyen kar buz gibi (II:56)
Ev gibi (II:97)
Garip bülbüller gibi (II:77)
Gül gibi köy (I:220)
Harnıp odunları gibi (II:35)
İlan gibi kıvrılacak dizlerinde (II:24)
İlkbaharda aktığı gibi değil (II:70)
İngiliz eziyet etmez öyle bildiğin gibi (II:28)
Kale gibi güçlü (II:85)

Kara Hasan gibi (II:125)
Karı gibiydi galiba (II:93)
Kebablar nar gibi (II:59)
Kız gibi nazlı (II:131)
Kurşun seslerini duyar gibilendi (II:19)
Kuzular gibi (II:23)
Para kum gibi (II:43)
Sakız gibi (II:74)
Sarmaşık gibi (II:120)
Tamu ateşleri gibi (II:119)
Tavşan gibi (II:23)
Tekeler dana gibi (II:84)
Tekeler katır gibi (II:55)
Tilki gibiyim (II:27)
Yağmur gibi (II:129)
Yangın gibi (II:119)
Yürekler gibi temiz (II:38)
Zivaniya su gibi (II:91)

Zaman edatlarıyla kurulan ilgeç grupları:

- **-DAn sonra**

Değirmeni kapattıktan sonra (II:110)

- **-DAn önce**

Ayrılmadan önce (II:111)

Yer-yön edatlarıyla kurulan ilgeç grupları:

- **Değın**

Aymitri'deki mandrasına değın (II:116)

Ciğerine değin (II:129)

- **Dek**

Gün ağarıncaya dek (II:117)

Sabahlara dek (II:119)

10. KISALTMA GRUPLARI

Kısaltma grupları, başka kelime gruplarından yapılan kısaltma, yıpranma veya kalıplaşma yolu ile oluşturulan kelime gruplarıdır (Karahan, 2014:79). Bu gruplar genellikle fiilimsi gruplarından kısalmış ve kalıplaşmıştır. Kısaltma grupları iki isim unsurundan da meydana gelebilir ve anlam yükünü bu iki unsur eşit şekilde üstlenir. Her iki unsur da esas unsur niteliğinde olduğu için ögeler arasında bir ayırım yapılmaz. Kısaltma grupları cümle içinde isim, sıfat ve zarf görevi yapar.

Unsurların aldığı eklerden ve işlevlerinden yola çıkarak kısaltma grupları adı altına giren diğer kelime gruplarının adlandırılması yapılır. Bu gruba giren kelime grupları şunlardır:

10.1 İsnat (İyelikli Kısaltma) Grubu:

Sıfatların addan sonra gelmesiyle oluşan ve genellikle deyim olarak kullanılan kısaltma grubudur. İsnat olan unsur başta, isnat edilen unsur sonda bulunur. Bu grubun unsurlarında çekim eki bulunmaz veya sadece birinci unsurunda iyelik eki bulunur. Başka bir deyişle isnat grubu iyelikli ve iyeliksiz olarak oluşturulabilir. Cümle içerisinde isim, sıfat, zarf görevini üstlenirler.

Süer Eker isnat grubuna dayanma grubu adını verir ve bu grubu şöyle tanımlar: “Üçüncü kişi iyelik eki alan bir ad ögesi ile başka bir sözcüğün birleşmesinden meydana gelir. Başka bir söyleyişle sıfat tamlamasında tamlayan ve tamlananın yer değiştirdiği sözcük öbeğidir” (Eker, 2011:435).

Taradığımız kaynaklardan derlediğimiz iyelikli isnat grubu örneklerimiz şunlardır:

Acısı dinik (I:76)

Ağızları açık (I:27)

Ağızları yüzleri kan revan (I:57)

Ağzı buruk (I:76)

Ağzı iğnemekli (II:16)
Ağzı kuru (I:127)
Ak teni kızarık (II:100)
Alacalı entarisi yırtık (I:73)
Almı kırış kırış (I:73)
Almı küçük (I:131)
Arazisi bol (I:112)
Arpası buğdayı ekim ekim (I:1)
Aşası deniz (I:42)
Avradı başında (I:76)
Avurtları şişik (I:7)
Ayağı botlu (I:61)
Ayağı arıklı (I:54)
Ayağı uzun (I:77)
Baf insanı ileli (II:133)
Başı ablak (I:14)
Başı ıplak (I:23)
Başı dertte (II:10)
Başı dik (I:23)
Başı dingin (I:93)
Başı zonk zonk (I:41)
Başıboş (II:69)
Bedeni soğuk (I:76)
Beli acı içinde (I:76)
Beli ağrılı (I:40)
Beli bükkün (II:16)
Beli düzgün (I:93)
Beli harap (I:76)
Belleri kalın (I:3)

Bıyıkları burulu (I:61)
Bıyıkları gür (I:31)
Bıyıkları ıslak (I:99)
Bıyıkları sarkık (I:27)
Bıyıkları terli (I:22)
Bol pantolonu kirli (I:53)
Boynu uzun (I:40)
Boyu kısa (II:130)
Boyu uzun (II:173)
Burnu ısırıklı (I:35)
Burnu uzun (I:46)
Burnunda tütülü (I:82)
Canı sıkın (I:97)
Çarıkları gübreli (I:31)
Çarıkları pörsük (I:10)
Çenesi atık (I:66)
Çevresi tümünden mersinlik (I:34)
Davarı büyük (II:15)
Dimağı dingin (II:87)
Dişleri gıcırtilı (I:62)
Dişleri keskin (I:87)
Dişleri sıkı sıkı (I:41)
Dudağı şiş (I:119)
Dudakları hafiften gerili (I:113)
Dudakları kilitli (II:148)
Dudakları kuru (II:166)
Eli ayağı titrek (II:54)
Eli boş (II:63)
Eli kolu bağlı (II:62)

Eli kolu uzun (I:79)
Elin açık (I:36)
Elleri ince (I:26)
Elleri kelepçeli (I:24)
Elleri sarkık (I:10)
Elması kokulu (I:1)
Entarisi uzun (I:54)
Eri çoban (I:31)
Eti leziz (I:72)
Fesleri uzun (I:20)
Göbeği şiş (I:73)
Gömleği bürüncük (I:7)
Görüsü engin (I:52)
Gözleri açık (II:112)
Gözleri aralı (I:54)
Gözleri iri (I:10)
Gözleri kapalı (I:69)
Gözleri keskin (II:69)
Gözleri kıvrışık (II:16)
Gözleri kısgın (II:25)
Gözleri sulu (II:10)
Gözleri şişik (II:9)
Gözleri yaşarık (I:50)
Gözleri yeşilimsi (I:17)
Gözleri yumulu (II:122)
Gözlerimiz yollarda (I:130)
Gözü göynü tok (I:117)
Gözü puslu (I:52)
Gözükara (II:130)

Hayvanatı bol (I:112)
Isladını pörsük (I:32)
İslığı keskin (I:114)
İçi buruk (I:81)
İlerisi harnıplık (I:42)
İmiği düğüm düğüm (II:16)
İşi boru (II:63)
Kafası bulutlu (I:27)
Kafası esrik (II:138)
Kafası yüklü (I:95)
Kara çizmeleri pörsük (II:86)
Kasları sert (I:10)
Kaşları çatık (I:56)
Kemerleri aslanlı (I:43)
Kolları pazulu (I:10)
Kulağı ağır (I:105)
Kulakları devrik (I:33)
Kulakları dikili (II:106)
Kulakları küçük (I:14)
Kuşağı mermi yüklü (II:173)
Mintanı çizgili (I:32)
Nahiyesi zaptiyesi ulaksız (II:137)
Oğlu kucağında (I:76)
Oğlu küçük (I:70)
Omuzları geniş (I:30)
Ortası naneli (I:20)
Ön dişleri eksik (I:25)
Pantolonu gabardin (I:23)
Pantolonu potur (II:71)

Parası bol (II:55)
Pastırması gevrek (I:72)
Pazuları şişkin (I:82)
Pazusu sert (I:77)
Poturu geniş (II:116)
Poturu kalın (II:71)
Poturu kara (II:130)
Ramaları sarkık (II:86)
Saçı açık (I:17)
Saçı aklanmış (I:59)
Saçı kara (I:10)
Saçı taralı (I:98)
Saçları kıvrıkcık (I:131)
Saçları uzun (I:56)
Sakalı kirpi dikenli (II:34)
Sarılısı aklısı papatyalar (II:155)
Sesi titrek (II:76)
Sigarası bitik (I:46)
Sinesi yürekli (I:54)
Siperli şapkası dik (II:88)
Soluğu dingin (II:26)
Soluğu kesik (II:54)
Sözü emir (I:51)
Suyu apak (II:131)
Sütümüz bol (II:77)
Süvarisi kara (II:130)
Şapkası kirli (I:32)
Şapkası yağlı (I:31)
Tepesi uğultulu (II:99)

Usları aşta (I:35)
Usu bilgili (I:16)
Usu dingin (II:37)
Usu karışık (II:33)
Usu yitkin (II:33)
Uykusu yitik (II:122)
Üniforması kara (II:130)
Yanakları kızarık (I:38)
Yanlamasına şişik (II:116)
Yüreği ezgin (II:21)
Yüreği hızlı (I:27)
Yüreği hopuldaklı (II:32)
Yüreği sağlam (II:26)
Yüreği yorgun (II:37)
Yürekleri deşkin (I:70)
Yüzleri gülümsemekli (I:25)
Yüzü düzgün (I:79)
Yüzü gözü pis (I:10)

İyeliksiz isnat grubu örneklerimiz ise şunlardır:

Altı vadi (I:37)
Avrat dingin (I:74)
Çemberi demir (I:46)
Dağarcığı püsküllü (I:53)
Dere kuru (I:71)
Eli tüfekli (II:13)
Elleri çifteli (I:40)
Etraf kolaçan (I:75)
Gece uyku (I:71)

Gece uzun (I:71)
Gündüz iş (I:71)
Halk sessiz (I:1)
İlıklığı ırağan (I:38)
İçi yangın (I:12)
İlerisi harnıplık (I:42)
Kenarları burulu (I:7)
Kirazı bol (I:1)
Ortası gür (I:7)
Önü dükkan (I:25)
Somun yuvarlak (I:16)
Tadı başka (I:70)
Tüfek kondağı ağır (I:76)
Uslar sade (I:5)
Yağları güçlü (II:163)

10.2 Yükleme/Belirtme (Akuzatif) Grubu:

Birinci unsuru belirtme hâli eki $[-(y)^o]$ taşıyan kısaltma grubudur.

Yüzü aşkın keçi (I:60)

10.3 Yönelme/Yaklaşma (Datif) Grubu:

Birinci unsuru yönelme hâli eki $[-(y)^A]$ taşıyan kısaltma grubudur.

Avradına düşkün (I:74)

Beline kuvvet (I:101)

Dayağa devam (I:57)

Denize karşı (I:102)

Denize nazır (I:37)

Etrafa bakıntılı (I:86)

Evine yöngün (II:41)

Görüye doyumsuz (I:45)

Hırlıya karşı (I:40)

Hırsıza karşı (I:40)

Irza geçgin (I:52)

İngilize sadık (I:90)

Kağıtlara sarılı (I:46)

Keçilere tutkun (I:16)

Mandralarına yöneli (I:82)

Omuzlarına sarkık (I:13)

Sahibine bağlı (I:87)

Topuzuna dayalı (I:34)

Yanlamasına uzalı (I:68)

İkinci unsuru yönelme hâli eki taşıyan kısaltma grupları (bkz. Karahan, 2014:83), (bkz. Eker, 2011:435)

El ele (I:25)

Kendi kendine (I:82)

10.4 Bulunma (Lokatif) Grubu:

Birinci unsuru bulunma hâli eki (-DA) taşıyan kısaltma grubudur.

Ağzında ağızlık (I:46)

Belinde kargılık (I:120)

Bellerinde lüverver (I:71)

Cepkeninde köstekli saat (I:98)

Dağarcığında yatağan (I:32)

Dar çerçevede kurnaz (I:4)

Dilapide masalar (I:50)

Doğada çokum çokum (I:5)

Döşeklerde oturgan (I:77)

El arazilerinde temkinli (I:43)
Elinde bir martin tüfeği (I:61)
Elinde çakıl taşı (I:57)
Elinde çifte (I:120)
Elinde topuz (I:18)
Ellerinde baltalar (I:56)
Ellerinde pernar (I:37)
Gözlerinde rastık (I:26)
Masalarda et yemekleri (I:3)
Merada gezgin (I:75)
Meralarda özgür (I:117)
Midelerde sıkıntı (I:1)
Raflarda asılı (I:9)
Taşlarda yapışılı (I:18)
Üstünde güğüm (I:39)
Yerlerde serili (I:57)

10.5 Uzaklaşma/Ayrılma (Ablatif) Grubu:

Birinci unsuru ayrılma hâli eki (-DAn) taşıyan kısaltma grubudur.

Acımadan yoksun (I:75)
Aşağıdan yukarı (I:39)
Burnundan soluklu (I:56)
Darbelerden hırpalanmaklı (I:76)
Evdim meralarından içeri (I:38)
Taştan evler (I:6)
Usuldan serinlik (I:38)
Zaptiyeden korkulu (I:43)

10.6 İlgı (Genitif) Grubu:

Belirtili ad tamlamasının ikinci ögesinde (tamlanan) yer alan iyelik ekinin düşmesiyle ortaya çıkan kısaltma grubudur.

Benim ev (II:144)

Benim karı (II:193)

Benim oğlancık (II:51)

Senin bacanak (II:50)

Senin karı (II:193)

10.7 Eşitlik (Ekvatif) Grubu:

Birinci unsuru eşitlik hâli eki (-CA) taşıyan kısaltma grubudur.

Yavaşça yerde serili yorgana bıraktılar (I:14)

İyicene utkulu (I:23)

Uzunca süre (I:29)

Günlerce taze kalan (I:70)

Bunca sürü (I:83)

Serince yelle harazalandı (I:84)

Bilinçsizce bir umut (I:85)

10.8 Kısalım (Klişeleşmiş) Yapılar:

Belli bir kurala bağlı olmadan meydana getirilen kelime gruplarıdır. Bu yapılar genellikle birinci unsuru uzaklaşma hâli, ikinci unsuru ise yönelme hâli ekini taşır (Karahan, 2014:83).

Vecihe Hatiboğlu “*Türk Dilinde İkileme*” adlı eserinde aşağıda yer verdiğimiz örnekleri tekrar grupları içerisinde değerlendirir (Hatiboğlu, 1981:38).

Taradığımız kaynaklardan belirlediğimiz örnekler şunlardır:

Ağızdan ağıza (I:5)

Daldan dala (I:110)

Derinden derine (II:139)

Düğünden düğüne (I:93)

Gizliden gizliye (II:110)

Uzaktan uzağa (II:136)

11. TEKRAR GRUPLARI

Bir nesneyi, bir niteliği, bir hareketi karşılamak veya bir kavramı pekiştirmek üzere iki kelimenin ardışık şekilde tekrar edilmesiyle oluşan kelime gruplarıdır. Grupta yer alan kelimeler arasında hem şekil, hem de anlam ilişkisi vardır. Gruptaki anlam yükünü ögeler birlikte üstlenir. Tekrar gruplarındaki unsurlar arasında esas veya yardımcı öge ayrımı bulunmaz; her iki unsur da eş görevlidir. Genellikle kelimeler arasında belirli bir ses düzeni olmasından dolayı tekrar gruplarının birçoğunda unsurların yeri değiştirilemez. Tekrarı oluşturan kelimeler arasına virgül konulmaz.

Tekrarlar, cümlede anlamı kuvvetlendirir; cümledeki nesneye veya harekete çokluk, süreklilik ve beraberlik anlamı kazandırır. Tekrar grupları cümle içerisinde isim, sıfat, zarf ve fiil görevlerinde kullanılabilir. Bağlama ve çekim edatları haricinde tüm kelimelerle tekrar grubu kurulabilir. Özellikle ünlemler, tekrara elverişli kelimelerdir. Tekrar grubunu oluştururken yararlanılan sözcükler, yapım veya çekim eklerini alabilirler. Tekrar gruplarında her unsur kendi vurgusunu üstlenir.

Tekrar gruplarının bir bölümü süreç içerisinde kalıplaştığından ikileme biçiminde birleşik sözcüğe dönüşmüştür. Yapısına ve anlamına göre dört çeşit tekrar grubu vardır:

11. 1 Aynen Tekrar Grubu:

Sözcüklerin aynı şekilde iki kez tekrarlanmasıyla oluşan kelime grubudur. Tekrarlanan kelime grubu cümledeki anlamı kuvvetlendirir. Bu gruba giren örneklerimiz aşağıdadır:

Akın akın (I:103)

Alev alev (I:64)

Alnı kırış kırış (I:73)

Arpası buğdayı **ekim ekim** (I:1)

Bardak bardak (I:70)

Başı **zonk zonk** (I:41)

Başını **anamlı anamlı** salladı (I:128)

Başka başka hatunlar (I:102)

Bayım bayım (I:155)

Bazan bazan (I:131)

Bazı bazı (I:61)
Beline beline (I:76)
Belli belli (I:131)
Beş beş (I:133)
Bıyıkları **ince ince** (I:7)
Bile bile (I:157)
Birer birer şişirdi (I:127)
Biz verdik **beleş beleş** (I:125)
Boğazı **düğüm düğüm** (I:82)
Bol bol (I:60)
Boş boş (I:157)
Boy boy (I:156)
Buhar buhar (I:127)
Buram buram (I:7)
Cahil cahil (I:150)
Cayır cayır (I:64)
Çakmak çakmak bir öfke (I:56)
Çeşit çeşit yerlere (I:91)
Çift çift sarı öküzler (I:6)
Çisem çisem (I:76)
Çizgi çizgi (79)
Dalga dalga (I:2)
Derin derin (I:172)
Dik dik baktı (I:11)
Diken diken çalılık (I:140)
Dişleri **sıkı sıkı** (I:41)
Dizi dizi (I:50)
Dobra dobra (I:191)
Dökük dökük (I:95)

Duman duman öfke (I:67)
Düğüm düğüm (I:204)
Düşündü **kara kara** (I:121)
Eteklerde **yeşil yeşil** (I:74)
Ezim ezim üzümler (I:2)
Faldır faldır (I:137)
Garip garip (I:189)
Giderik giderik (I:23)
Gözleri **akım akım** (I:189)
Gözleri **dolu dolu** (I:12)
Gözleri **erik erik** (I:39)
Gözleri **ışıl ışıl** (I:30)
Güllü güllü (I:179)
Gülüt gülüt (I:148)
Güzel güzel (I:162)
Hade **güle güle** (I:89)
Halka halka (I:109)
Hare hare (I:25)
Her türden asker **öbek öbek** (I:22)
İkın ıkın (I:191)
İlgın ılgın (I:99)
İşın işın kavurucu (I:33)
İçin için (I:188)
İmge imge (I:53)
İnce ince dinsel ayrılık (I:3)
İngiliz askerleri **çokum çokum** (I:35)
İyi iyi (I:144)
Kalıp kalıp (I:154)
Kana kana içerdi (I:18)

Karış karış (I:52)
Karıştırı karıştırı (I:59)
Kaşım kaşım (I:147)
Kat kat (I:95)
Kavırım kavırım kavırılır (I:188)
Kazan kazan sütler (I:105)
Kesik kesik (I:202)
Kokum kokum (I:53)
Kor kor kömür (I:110)
Kova kova su (I:73)
Köme köme (I:101)
Köpük köpük kabarırdı (I:8)
Meraklı meraklı (I:10)
Nağme nağme (I:149)
Nar nar (I:158)
Nazar nazar (I:146)
Nice nice olayları (I:37)
Oridez ormanlığı **tepe tepe** (I:5)
Orkideler **uzun uzun** (I:55)
Önge önge pirinç (I:90)
Papatyalar **sarı sarı** (I:33)
Parça parça (I:78)
Parmak parmak (I:79)
Renk renk (I:55)
Sabah sabah (I:66)
Sağalım keçileri **erken erken** (I:21)
Salkım salkım (I:135)
Sarı sarı dikenlikleri (I:111)
Sevda sevda imgeler (I:159)

Sıcak sıcak (I:61)
Sıra sıra (I:45)
Sızım sızım (I:121)
Sinsi sinsi (I:179)
Soluk soluk (I:82)
Sonra sonra (I:34)
Sürü sürü keçiler (I:74)
Şakayık laleleri **mor mor** (I:5)
Şırası **imbik imbik** damıtlı (I:2)
Şimşek şimşek (I:53)
Şişe şişe (I:47)
Talar talar (I:200)
Tek tek (I:25)
Tekeler **iri iri** (I:139)
Tel tel (I:28)
Teneke teneke (I:59)
Tepsi tepsi (I:26)
Tomar tomar (I:143)
Topak topak (I:204)
Torba torba (I:114)
Turşu turşu mezeler (I:50)
Tütüm tütüm kokulu (I:1)
Ufak ufak düzlük (I:1)
Ufak ufak kayalık (I:19)
Ufam ufam (I:70)
Usul usul (I:2)
Üç üç (I:133)
Yabanıl papatyalar **ak ak** (I:5)
Yan yan (I:25)

Yangı yangı (I:147)
Yanık yanık (I:83)
Yapış yapış (I:77)
Yaprak yaprak (I:20)
Yapuzlar **uzun uzun** (I:18)
Yarım yarım (I:67)
Yeni yeni (I:135)
Yenik yenik (I:140)
Yer yer doğa kıvrımları (I:1)
Yerim kendini **çiy çiy** (I:69)
Yığın yığın asker (I:22)
Yüksek yüksek (I:98)
Yüreği **fit fit** (I:65)
Yürek yürek (I:171)

Tekrar gruplarının birçoğu da yapı bakımından fiil kök veya gövdesinden kurulur. Fiil kök veya gövdelerinden türetilmiş tekrar gruplarının önemli bir bölümü zarf-fiil biçimindedir (Hatiboğlu, 1981:44). Konuyla ilgili örneklerimiz aşağıdadır:

Avlana avlana (I:115)
Ayaklarını **aça aç** (I:97)
Başı **döne döne** (I:165)
Bıyıklarını **sile sile** (I:9)
Böğüre böğüre (I:103)
Cemal'ı **gözleye gözleye** (I:42)
Çekiştire çekiştire (I:121)
Çevire çevire (I:8)
Çıka çıka (I:41)
Çiğneye çiğneye (I:153)
Çobanın gözüne **baka baka** (I:25)

Diken **yiye yiye** (I:18)
Dil **şaplata şaplata** (I:93)
Doya doya (I:137)
Döve döve (I:110)
Düşüne düşüne (I:70)
Esneye esneye (I:79)
Eteğini **tuta tuta** (I:55)
Gide gide (I:41)
İmik **oyната oynata** (I:93)
İstemeye istemeye (I:198)
Korka korka (I:11)
Köpürdete köpürdete (I:107)
Kulağımı **çeke çeke** (I:117)
Kuyruk **sallaya sallaya** (I:18)
Olsa olsa (I:83)
Oynaşa oynasa (I:203)
Oynaya oynaya (I:202)
Salına salına (I:141)
Sarsıla sarsıla (I:82)
Sine sine (I:71)
Süpüre süpüre (I:31)
Sürüne sürüne (I:76)
Tarlalar **sürüle sürüle** (I:6)
Toprağı **eze eze** (I:105)
Ürke ürke ıradı (I:17)
Yuta yuta (I:70)

- **Yansımalarla kurulan tekrar grupları**

Yansıma sözcükler, doğadaki seslerin taklit edilmesiyle oluşan sözcüklerdir. Bu sözcükler tek başlarına kullanılmadıklarından yalın durumda ikilenirler:

Çam odunları **harıl harıl** (I:9)

Çıtır çıtır (I:70)

Fokur fokur (I:59)

Gıcır gıcır (I:56)

Gözleri **fırıl fırıl** (I:33)

Gur gur eder (I:203)

Gurul gurul (I:127)

Hışır hışır (I:53)

Hopul hopul (I:27)

Höpür höpür (I:60)

Mırıl mırıl (I:176)

Patır patır (I:53)

Pırıl pırıl (I:82)

Pöfür pöfür (I:67)

Püfür püfür (I:177)

Yalbur yalbur (I:162)

Zır zır etmeyin (I:182)

11.2 Yakın Anlamlı Tekrar Grubu:

Eş ya da yakın anlamlı sözcüklerin birlikte kullanılmasıyla meydana gelen kelime grubudur.

Ak pak (I:114)

Akıl izan (I:196)

Arlı namuslu (I:26)

Bağıra çağıra (I:120)

Boylu poslu (I:71)

Bunun işi **zay zuy** (I:8)
Çalar çırpar (I:20)
Çalı çırpı (I:123)
Çoluk çocuk (I:127)
Dağ taş (I:20)
Davullu zurnalı (I:3)
Davulsuz zurnasız (I:199)
Delik deşik (I:12)
Eğri büğrü (I:1)
Eker biçer (I:185)
Etli butlu (I:22)
Evli başlı (I:11)
Giderim ora bura (I:31)
Hal hatır (I:129)
Haşır neşir (I:141)
Hayal meyal (I:124)
Hesap kitap (I:57)
Hırlısı hırsızı (I:18)
İşi gücü (I:194)
Kaba saba (I:102)
Kan ter (I:73)
Kavga kalaba (I:71)
Kızın arına namusuna (I:4)
Malin mülkün (I:112)
Masaları kırık dökük (I:25)
Ortalık kan revan (I:50)
Para pul (I:13)
Sağ salim (I:201)
Soru sual edene (I:24)

Ufak tefek (I:22)

Üstü başı (I:154)

Yemeli içmeli eylenceler (I:3)

Yıkık dökük (I:44)

Yorgun argın (I:8)

11.3 Zıt (Karşıt) Anamlı Tekrar Grubu:

Zıt anlamlı sözcüklerin birlikte kullanılmasıyla oluşturulan kelime grubudur.

Aşağıdan yukarı (I:39)

Baf köyleri **irili ufaklı** (I:6)

Belli belirsiz (I:115)

Böyüğünden küçüğüne (I:70)

Gece gündüz (I:176)

Girip çıktı (I:134)

Haklı haksız (I:134)

İnişli çıkışlı (I:4)

Şişeler **doldu boşaldı** (I:27)

11.4 İlaveli (Gelişmeli) Tekrar Grubu:

Bu kelime grubunda anlamı pekiştirmek için esas ögeye ses ilavesi yapılır ve oluşan sözcük aynen tekrar edilerek öbek kurulur.

Ardı ardına (I:145)

Bağız bağıza kavgalar (I:12)

Bire bir (I:5)

Bol bola (I:3)

Boynuz boynuza (I:60)

Böbür böbüre (I:58)

Çığlık çığlığa (I:78)

Duman dumana (I:69)

Düş düşe (I:64)
Ezgi ezgiye (I:29)
Geviş gevişe (I:18)
Gezin gezine (I:116)
Helenlerin **böbürlene böbürlene** göklere çıkardığı (I:5)
Hesap hesaba (I:177)
Islık ıslığa (I:195)
İçit içite (I:96)
Kaçış kaçışa (I:131)
Keşişler **dua duaya** (I:5)
Keyif keyife (I:136)
Komut komuta (I:114)
Kucak kucağa (I:74)
Lezzet lezzete (I:2)
Mahkeme mahkemeye (I:50)
Meleş meleşe (I:133)
Mut muta (I:29)
Ormanı **sömür sömüre** (I:70)
Ölüm ölüme (I:52)
Savaş savaşa (I:29)
Sirtakilerle **kol kola** (I:3)
Suluk soluğa (I:53)
Sorgu sorguya (I:34)
Sözü söz (I:51) isnata ekle
Tekme tekmeye (I:76)
Tohum tohuma (I:74)
Toprak toprağa (I:77)
Topuz topuza (I:75)
Tutuş tutuşa (I:157)

Türkü türküye gezintiler (I:5)

Uçuş uçuşa (I:113)

Üst üste (I:95)

Vızıl vızıla (I:131)

Yan yana (I:99)

Yankı yankıya (I:166)

Yarış yarışa (I:60)

Yaşlanmaktan yana **kıyı kıyıya** (I:7)

Yığın yığına (I:102)

Yiyit yiyite (I:114)

Yumruk yumruğa (I:59)

Zilli tef **şingır şingıra** (I:3)

/m/ ünsüzünün kelime başına eklenmesiyle yapılan tekrarlar da bu başlık altında yer alır. /m/ ünsüzü ya ünlü ile başlayan bir kelimenin başına eklenir ya da ünsüzle başlayan bir kelimenin ilk ünsüzünün yerini alır (Karahana, 2014:60).

Cira mira (I:38)

Haraç maraç (I:88)

Şaka maka (I:184)

3. BÖLÜM

SONUÇ

Kıbrıs ağızı, Türkiye Türkçesi ağızları içerisinde bu ağızı konuşan yerel yazarların edebî eserlerine bölgenin dil özelliklerini yansıtması bakımından Türkiye Türkçesinin diğer hiçbir ağızında görülemeyecek kadar baskın konumda olduğunu göstermektedir. Söz dizimi bakımından incelediğimiz Kıbrıs Türk edebiyatına ait Vreççalı Mida roman serisinde roman yazarı Özben AKSOY, bir yandan söz varlığı bir yandan da Kıbrıs ağızının tipik kelime grupları ve cümle yapılarını anlatısı içerisinde harmanlamıştır. Bu da Vreççalı Mida romanını ağız incelemeleri açısından önemli bir kaynak durumuna getirmektedir.

Romanın yayımlanma sürecinde belli bir editör kontrolünden geçtiği düşünülmektedir. Bu sebeple Kıbrıs ağızına mahsus ses bilgisi özellikleri roman genelinde ölçünlü dile yaklaştırılmıştır. Fakat söz varlığı, Kıbrıs ağızına özgü birtakım eklerin kullanılması, kesik cümle yapısındaki sıklık ve özne, nesne, yüklem sırasındaki devrik dizim kelime gruplarında esas ve yardımcı ögenin yer değiştirmesi gibi daha birçok husus dil incelemeleri için Vreççalı Mida roman serisini Kıbrıs ağız araştırmalarının önemli veri kaynaklarından biri durumuna getirmiştir. Bizim tezde tüm bu dil bilgisi özelliklerine topluca bakmamız mümkün olmadığı için konuyu söz dizimi ile; kelime gruplarıyla sınırladık. Bu sınırlar çerçevesinde tezin inceleme bölümünde isim tamlamalarından başlayarak tüm kelime gruplarını inceledik. Bulgularımızı ölçünlü dille karşılaştırdık. İsim tamlamalarında ölçünlü dilde genel yapı tamlayanın başta bulunduğu söz dizimsel sıradır. Birçok durumda taranan her iki eserde de bu söz dizimsel yapıya uygun örnekleri belirledik. Bu paralelliğin ortaya çıkması filolojik açıdan tutarlıdır çünkü Kıbrıs ağızının ana kaynağı ile bugünkü Türkiye Türkçesi ağızlarının ana kaynağı ortaktır. Köken olarak tümü de Eski Oğuz Türkçesine dayanmaktadır. Tamlananın başa çekilerek genel kullanımın dışında olan örnekler ölçünlü dilde ekseriyetle gündelik konuşmada sıklık taşır. Kıbrıs ağızına ilişkin olarak taradığımız roman serisinde gerek bölge ağızından yaptığımız gözlemlerde gerekse konuşma dilinde bu devrik dizimin ölçünlü dile göre daha yoğun olduğunu belirledik. Dildeki dinamik yapı Kıbrıs Türk toplumunun İngilizce ve Kıbrıs Rumcasıyla yakın teması bu alışılmışın dışındaki söz dizimine etki ederek yapısal değişimin daha sık kullanımına yol açmıştır.

Taradığımız roman serisinde sıfat-fiil gruplarının ve zarf-fiil gruplarının ölçünlü dile göre daha işlek ve farklı söz dizimsel pozisyonlarda kullanımına rastladık. Fakat tezimizin cümle konusunu incelemenin dışında tutması sebebiyle konunun bu boyutunu sonuçta dile getirmekle yetindik; başka bir araştırmayla tezde yaptığımız incelemeyi geliştirme yolunu seçtik. Kıbrıs ağızlarında sıfat tamlamaları belirlediğimiz örnekler göre söz dizimi açısından ölçünlü dille farklılık taşımamaktadır. Sıfat tamlamalarının Kıbrıs ağızına özgü tarafı söz varlığıyla ilişkilidir; bu ağıza özgü olan birtakım benzetme sıfatları, küçültme ekleriyle oluşmuş sıfatlar vb. yöreye mahsus kullanımların ortaya çıkmasına yol açmıştır. Unvan

gruplarında da romanın konusunun geçtiği Baf bölgesine has yerel karakterlere ilişkin lâkaplar Kıbrıs ağzına özgü nitelik taşımakta olup inceleme yapılırken geniş bir liste sunulmuştur. Sunulan örnekler söz dizimsel yapı olarak ölçünlü dille paraleldir. Sayı grupları da ölçünlü dille ortaklık arz etmekle beraber çoğu zaman yazara özgü bir imlâ hususiyetiyle bitişik yazılmıştır. Tezde ulaştığımız hem söz dizimi hem de ağız araştırmalarına önemli bir katkı koyacağını düşündüğümüz bulgulardan birisi de kısaltma gruplarına ilişkindir. Kıbrıs ağzının alt ağız kolları üzerinde belirleyici birkaç çalışma olmasına rağmen ölçüt olarak kullanılan veriler ses ve biçim bilgisi üzerine odaklanmıştır. Biz tezimizde Baf göçmenlerinin günlük konuşmada yaygın kullandığı kısaltma gruplarını Vreççalı Mida roman serisinde de belirledik. Bu bulgu genel bir yorumlamayla Kıbrıs ağzının alt kollarını belirlerken araştırmacılar tarafından söz dizimsel bir ölçüt olarak kullanılmalıdır. Özne, nesne, yüklem sırasına ilişkin birçok devrik yapıya incelememiz esnasında rastladık. Bu da romanın ait olduğu bölgenin ağzına ilişkin karakteristik yapıyı yansıtmaya ilişkilidir. Bizim söz dizimine cümleyi dâhil etmememiz sebebiyle konunun bu ayağı daha sonrası araştırmalarla ele alınacaktır.

KAYNAKÇA

- Ağa Batkan, Narin (2000). *Kıbrıs Baf ve Limasol Türk Göçmenlerinin Ağzı, Yüksek Lisans Tezi*, Ankara: G.Ü.
- Akdi, V., Aydın, İ. (2018). *Türkçede Kelime Grupları ya da Öbek Yapı*, *International Journal of Languages' Education and Teaching*, C. 6, s.241.270.
- Aksoy, Özben (2000). *Vreççalı Mida*, Lefkoşa.
- Aksoy, Özben (2006). *Vreççalı Mida 2*, Ankara: Öncü Basımevi.
- Altun, Mustafa (2011). *Türkçede Kelime Grupları Çözümlemeleri "Türk Romanından Örneklerle"*, İstanbul: MTV Yayıncılık.
- Argunşah, Mustafa (2003). *Yaşayan Kıbrıs Türk Ağzı, Türk Dili*, 614, Ankara.
- Argunşah, Mustafa (2009). *Kıbrıs Ağzlarında Ünlü Değişmeleri, Kıbrıs Konuşuyor* (hızl.Rıdvan Öztürk), s.85-108.
- Atılğan, Hilmi (1972), *Baf (Kıbrıs) Ağzı, Mezuniyet Tezi*, Ankara: A.Ü. DTCF.
- Avkıran, Şerife (1970). *Lefkoşa (Kıbrıs) Ağzı, Mezuniyet Tezi*, Ankara: A.Ü. DTCF.
- Aylanç, Mihrican (2017). *Kıbrıs Türk Romanı Eserler Sözlüğü*, Ankara: Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi Yayınları.
- Balbas, Karo (2015). *Bekir Kara'nın Romanlarının İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi*, Lefkoşa: YDÜ SBE.
- Banguoğlu, Tahsin (2015). *Türkçenin Grameri*, Ankara: TDK.
- Bozkurt, İsmail (2010). *Kıbrıs Türk Ağzı/Ağzları İle İlgili Araştırmalara Bir Bakış (Bir Bibliyografya Denemesi)*, *Türk Dilleri Araştırmaları*, S.20, s.75-98.
- Bozkurt, İ., Karakartal, O. (2019) *Kıbrıs Türk Edebiyatı Tarihi (1571-2017) C.4*, Ankara: İksan Matbaası.
- Çatal, Akile Arzuhal (2012). *Kıbrıs Türk Ağzları (Balalan, Mehmetçik, Paşaköy, Hamitköy, Gazimağusa, Görneç, Kalavaç, Yeniceköy, Gaziköy, Gönyeli, Bostancı)*, *Yüksek Lisans Tezi*, Gazimağusa: DAÜ FEF.

- Duman, Musa (1999). *Kıbrıs Ağız Üzerine Bazı Notlar*, *İlmi Araştırmalar*, S.8, s.115-129.
- Efendioğlu, Süleyman (2007). *Edatların Sınıflandırılması*, *Erciyes Dergisi*, C.1, s.27-30.
- Eker, Süer (2011) *Çağdaş Türk Dili*, Ankara: Grafiker.
- Ergin, Muharrem (2004). *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul: Bayrak Basım Yayınevi.
- Gencan, Tahir Nejat (2001) *Dilbilgisi*, Ankara: Ayraç Yayınları.
- GÖKÇEOĞLU, Mustafa (2007), *Kıbrıs Türk Takmaadlar ve Unvanlar Sözlüğü*, Lefkoşa: Gökçeoğlu Yayınları.
- Gülsevin, Gürer (2001). *Türkiye Türkçesinde Birleşik Zarf-Füller*, *AKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, C.II, S.2, s.122-143.
- Gümüştam, Gürkan (2011). *Kıbrıs Ağzlarında Ek Eylem-I (Birleşik Çekimler)*, *Turkish Studies*, vol 6/1, s.1187-1216.
- Gümüştam, Gürkan (2013). *Kıbrıs Türk Ağzlarında Ünsüzlerle İlgili Ses Bilgisel Özellikler*, *MTAD*, S.3 s.135-159.
- Gümüştam, Gürkan (2014). *Kıbrıs Türk Ağzları (Ad Kategorisi)*, Lefkoşa: TipografArt Basım.
- Gürkan, Ali (1997). *Kıbrıs Ağzında Edatlar Bağlaçlar ve Ünlemlerin Kullanım Özellikleri*, Ankara: KKTC Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayını.
- Hakeri, Bener Hakkı (2003). *Hakeri'nin Kıbrıs Türkçesi Sözlüğü*, Gazimağusa: Suna ve Ata Atun Mağusa Tarihini Araştırma ve Yazın Vakfı Yayını.
- Hatiboğlu, Vecihe (1963). *Kelime Grupları ve Kuralları*, *TDAY Belleten*, C.11, s.203-244.
- Hatiboğlu, Vecihe (1981). *Türk Dilinde İkilime*, Ankara: TDK.
- İpek, Birol (2008). *Türk Dilinde Vasıta Hâli*, *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S.23, s.63-97.

- Kabataş, Orhan (2007). *Kıbrıs Türkçesinin Etimolojik Sözlüğü*, Lefkoşa: Öncü Basımevi.
- Kalsın, Şirvan (2007). *Kıbrıs Ağzının Anadolu Ağzları İçindeki Yeri*, *Icanas* 38, 10-15 Eylül 2007, Ankara.
- Karaca, Hasan (2018). *Türkiye Türkçesinde Sadece Sayılarla Kurulan Söz Dizimsel Yapılar*, *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17 (3), 814-819. [Erişim tarihi: 12.05.2021]
- Karahan, Leyla (1996). *Anadolu Ağzlarının Sınıflandırılması*, Ankara: TDK.
- Karahan, Leyla (2014). *Türkçede Söz Dizimi*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Korkmaz, Zeynep (2014). *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, Ankara: TDK.
- Külebi, Oya (1990). *Türkçe Ünlemlerin Kullanımbilim (Pragmatics) Yönünden İncelenmesi, Dilbilim Araştırmaları*, s.10-34.
- Özcan, Alper (2006). *Refik Halit Karay'ın "Gurbet Hikâyeleri"ndeki Kelime Gruplarının Tespiti ve Türkçe Öğretimi Bakımından Değerlendirilmesi*, *Yüksek Lisans Tezi*, İzmir: DEÜ EBÜ.
- Özkan, Abdurrahman (2004). *Türkiye Türkçesinde Kısaltma Grupları*, *Arayışlar-İnsan Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6 (11), s.127-144. [Erişim tarihi: 05.06.2021]
- Öztürk, Rıdvan (2009). *Kıbrıs Ağzında Dönüştürülme*, *Kıbrıs Konuşuyor*, İstanbul: Kesit Yayınları.
- Usta, Halil İbrahim (2000). *Türkiye Türkçesinde Kelime Grupları İle İlgili Bir Sınıflandırma*, *Türk Dili*, S.579, s.216.
- Usta, Halil İbrahim (2007). *Eski Anadolu Türkçesi Söz Diziminde Singtagmatik Yapılar*, Ankara: Bizim Büro Basımevi.
- Uzuner, Ülker (2002). *Baf Ağzı (İnceleme-Metin-Sözlük)*, *Yüksek Lisans Tezi*, Lefkoşa: YDÜ FSBE.
- Yılmaz, Murat Reis (2010). *Türkiye Türkçesinde Sıfatlar (Tanım, Tasnif, Mukayese, Teklifler)*, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, *Yüksek*

Lisans Tezi, Sakarya. [Erişim tarihi: 26.06.2021

<https://hdl.handle.net/20.500.12619/92980>]

Zülfikar, Hamza (1995). *Takıstz Ad Tamlaması Sorunu*, *Türk Dili*, S.523, s.781-789.

